

**FRIEDRICH
EBERT**
STIFTUNG

Мониторингов доклад

НЕСЛУЧВАЩИЯТ СЕ ДАНЪЧЕН РАЗГОВОР И НЕГОВИТЕ ПОРОЦИ В БЪЛГАРИЯ

Мирена Филипова, Николай Драганов

Съдържание

	ПРЕДГОВОР	2
1.	ВЪВЕДЕНИЕ	4
2.	БЪЛГАРСКА НАЦИОНАЛНА ТЕЛЕВИЗИЯ	5
3.	ВTV	19
4.	„НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ“	23
5.	НИТО ДЕН НА СВОБОДА ОТ ИПИ	28
6.	КОМЕНТАР И ОСНОВНИ ИЗВОДИ	30
	Списък на фигури и графики	32

ПРЕДГОВОР

„Данъчната система действително е регресивна. Проучването „Данъчните политики в ЕС“ за 2020 г. показва, че най-голямата тежест от ДДФЛ и социалноосигурителните вноски пада върху лицата с ниски доходи, особено когато се вземе предвид цялостната картина на данъчните облекчения. Действителните средни данъчни ставки върху корпоративните доходи са сред най-ниските от всички държави — членки на ЕС, а структурата на данъчната система не насърчава преразпределението. Същевременно относително малките данъчни приходи ограничават възможността на правителството да финансира основни обществени услуги (здравеопазване, обществено образование, инфраструктура и др.), което би могло да спомогне за намаляване на социалното неравенство.“

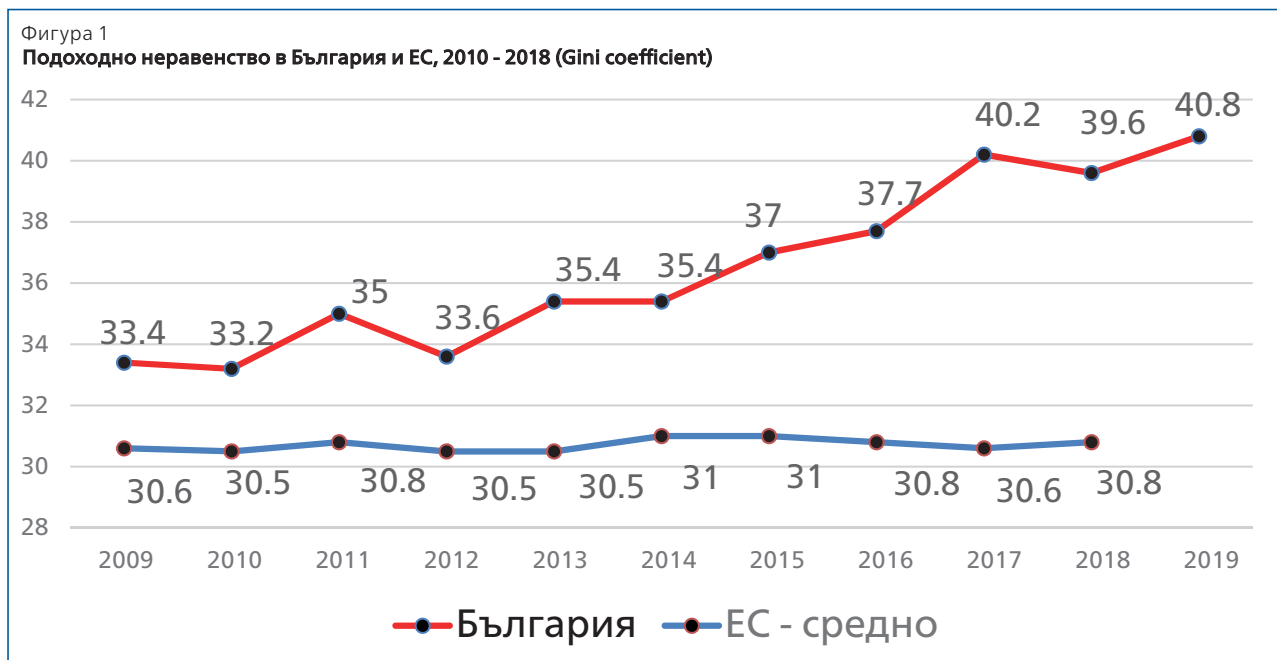
Европейска комисия, Европейски семестър 2020 г.¹

Повече от едно десетилетие в България се провежда почти безпрецедентен данъчен експеримент – всички физически лица се облагат с еднаква ставка от 10% данък върху доходите на физическите лица (ДДФЛ) без наличието на необлагаем минимум. Подобна плоска данъчна система превръща страната ни не само в единственото изключение в Европейския съюз, но и в уникален случай

за почти целия свят. Същевременно, в по-широк смисъл, данъчно-осигурителната система на България практически се превръща в регресивна заради наличието на максимален осигурителен праг. Противно на общоприетите практики във всички развити държави в Европа и света, към които България се стреми да се причислява, у нас нискодоходните групи имат по-голям принос към данъчно-осигурителната система като процент от своя доход, отколкото по-заможните граждани. В допълнение, българският данъчен модел е специфичен по още една причина – липсата на диференцирани ставки на ДДС за стоки от първа необходимост и фактът, че приходната част на държавния бюджет разчита приоритетно на косвени данъци (най-вече ДДС и акцизи), които съставляват над половината от общите данъчни приходи.

Този данъчен модел активно спомогна за превръщането на България в страната в ЕС с най-голямо неравенство между бедни и богати, а проблемът непрекъснато се задълбочава. Както посочва и Европейската комисия в своите доклади относно страната ни, капацитетът на данъчната система и на системата за социална сигурност за намаляване на неравенството по отношение на доходите е един от най-слабите в съюза.

¹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1584543810241&uri=CELEX:52020SC0501>

Освен рекордър по неравенство², страната ни е на челни позиции в негативните класации на Европейската статистическа служба (Евростат) и за най-голям дял на хората, живеещи в риск от бедност или социално изключване, материални лишения, невъзможност за посрещане на извънредни нужди, просрочия по сметки за комунални услуги, невъзможност да поддържа на дома адекватно топъл, затруднен достъп до качествено здравеопазване и образование и др.

За разлика от други констатации на Европейската комисия, регулярните им критики по отношение на българската данъчна система рядко достигат до общественото и медийно внимание. През 2018-та година докладът на ЕК по повод Европейския семеен отчет, че между 2012 и 2016 г. разликата между доходите на най-богатите и най-бедните 20% от българите се увеличава от 6.2 до 7.9 пъти, с което страната ни става най-неравната в ЕС. Като причина за това бяха посочени *„ниските разходи за социална закрила, които отчасти се дължат на ниското ниво на данъчни приходи и на липсата на прогресивност на данъчната система“*. В резултат *„социалните трансфери имат много ограничено въздействие върху намаляването на бедността и неравенството“*, което води до трайно високи нива на бедност и неравенство. По-лошото е, че излизането от тази ситуация е силно затруднено в резултат от т.нар. неравенство във възможностите – в образованието, здравеопазването и достъпа до качествени жилищни условия. Докладът посочва, че то *„е сред най-високите в ЕС, поради което успехът в живота зависи до голяма степен от постиженията на родителите“*. Комисията пов-

тори констатациите си и година по-късно, през 2019-та, като отново отчете: *„Влиянието на данъците и обезщетенията за намаляване на бедността и неравенството е значително по-слабо спрямо средното за ЕС равнище. Това отразява ниското равнище на социалните разходи, неравномерната наличност на социални услуги на територията на страната и ограничените преразпределителни ефекти на системата за данъчно облагане. Ограничени са възможностите на българската система за данъчно облагане и обезщетения да намалява неравенствата и да насърчава политики за намаляване на бедността, която е най-сериозната в ЕС“*. А през 2020-та година ЕК директно посочи, че българската данъчна система *„действително е регресивна и най-голямата тежест от ДДФЛ и социалноосигурителните вноски пада върху лицата с ниски доходи“*.

Въпреки своята категоричност, последователност и значимост, подобни констатации не предизвикват особен интерес в основните българските медии. Същевременно, в продължение на години, медийното пространство у нас остава до голяма степен доминирано от мнения на фигури, които не крият своята лична съпричастност към въвеждането на настоящия данъчен модел, чиито основен поддръжник остават.

Настоящият мониторингов доклад има за цел да докаже, че възможностите за широк и пълноценен дебат относно един от фундаменталните механизми за функционирането на обществата – данъчно-осигурителната система – са ограничени и изкривени, а българската медийна среда носи своята вина.

² <https://baricada.org/2020/04/30/inequality-2019/>

1

ВЪВЕДЕНИЕ

За целите на настоящото изследване са проследени всички публицистични формати на трите основни български телевизии – обществената Българска национална телевизия и частните bTV и „Нова телевизия“. Това включва предаванията „Денят започва“, „Още от деня“, „Референдум“, „Бизнес.БГ“, „Панорама“ (БНТ), „Тази сутрин“, „Лице в лице“ (bTV), „Здравей, България“ и „Плюс-минус“ („Нова телевизия“), както и уебсайтовете на трите електронни медии.

Обхванатият период е от 1 януари до 31 октомври 2020-та година, преди началото на парламентарната процедура по приемането на Закона за държавния бюджет, с който се определя и данъчният модел за всяка следваща година. Обхванати са над 1200 издания на отделните телевизионни формати, с най-голям акцент върху БНТ заради нейния обществен характер.

Дължим признанието, че мониторингът ни далеч не обхваща всички български телевизии и друг вид медии и в този смисъл не претендира да обобщава абсолютно целия данъчен разговор в България. Авторите на настоящия доклад обаче считат, че изследваният огромен обем телевизионно време, наброяващ хиляди часове, е достатъчен, за да даде основание за направените в края на изследването изводи. От една страна си струва да отбележим, че по данни на Националния статистически институт³, именно телевизионният приемник е стоката за дълготрайна употреба, с която са снабдени най-голям процент от българ-

ските домакинства. Същевременно страната ни е в дъното на Европейския съюз по отношение на редовното използване на Интернет⁴. В този смисъл намираме за валиден извода, че до голяма степен именно трите водещи телевизии остават основен източник на информация за най-голям дял от населението. От друга страна, трите изследвани медии разполагат със свои активни уебсайтове и успешни платформи в социалните мрежи (а в случая на bTV и „Нова телевизия“ и редица присъдружни издания от същата медийна група), които спомагат за много по-широкото разпространение на техните материали. Трите водещи според класациите за телевизионен рейтинг български телевизии и са и най-честият източник на новини и за другите медии в страната, които редовно се позовават и препечатват техни новини и материали.

Включени са също така обобщени данни от собствен вътрешен мониторинг на една от неправителствените организации, които се гордеят със своята водеща роля за налагането на настоящия данъчен модел – Института за пазарна икономика.

Направен е опит, с всички условности на подобно начинание, да бъде измерено не само качествено, но и количествено присъствието или отсъствието на разговор за данъчната система на България в БНТ, bTV и „Нова Телевизия“, а през тях и в редица други медии, които произвеждат материали на база съдържанието в посочените три медии.

³ <https://www.nsi.bg/bg/content/3262/%D1%81%D0%B-D%D0%B0%D0%B1%D0%B4%D0%B5%D0%B-D%D0%BE%D1%81%D1%82-%D0%B-D%D0%B0-%D0%B4%D0%BE%D0%B-C%D0%B0%D0%BA%D0%B8%D0%BD%D1%81%D1%82%D0-B2%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D1%8A%D1%81-%D1%81%D1%82%D0%BE%D0%BA%D0%B8-%D0%B7%D0%B0-%D0%B4%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%B9%D0%BD%D0%B0-%D1%83%D0%BF%D0%BE%D1%82%D1%80%D0%B5%D0%B1%D0%B0>

⁴ <https://baricada.org/2020/01/27/internet-eurostat/>

2

БЪЛГАРСКА НАЦИОНАЛНА ТЕЛЕВИЗИЯ

Свободата на словото и състоянието на медийната среда в България са теми, които сравнително често предизвикват внимание у нас. Регулярно различни проучвания ни известяват, че отново се свиваме в класация по медийна свобода. Тези новини се редуват със скандали, свързани със свалено предаване или журналист, притиснати редактори и т.н. Сътресенията в БНТ в последните години, предизвикани от избора на нов генерален директор, както и протестните действия през лятото на 2020-та година, насочени и срещу ръководството на телевизията, поставиха до известна степен случващото се в БНТ във фокуса на общественото внимание и това е положителна новина.

За разлика от частните телевизии, които имат пълно право изцяло да определят политиката си така, както се харесва на техните собственици, то по презумпция БНТ трябва да намира телевизионно време и за въпроси, повдигането на които може да се окаже невинна изгодна на управляващите и „силните на деня“, стига да касаят теми от значим обществен интерес.

През есента на 2017-та година поведението на БНТ спрямо темата за българската данъчна система събуди редица въпроси относно това дали обществената телевизия е способна на достатъчно отдалечен и безпристрастен подход към темата. Тогава вторият най-голям синдикат в страната - КТ „Подкрепа“, „Солидарна България“, редица други граждански организации, няколко по-малки партии и др. провеждат кампанията **„Да спрем машината за неравенство! За справедливи данъци“**⁵. Тя се изразява в разяснителна кампания и национална подписка и завършва с над 30 000 подписа, събрани и внесени в Народното събрание в подкрепа на двете искания за данъчна реформа, които лансира инициативата. За съжаление, зрителите на БНТ остават до голяма степен „на тъмно“ за тази НЕЯ. БНТ последователно и систематично пропуска да отрази случващото се;

отсъства от обявена дни по-рано пресконференция при началото на кампанията; отсъства на широка дискусия в аулата на Софийския университет седмици по-късно; отсъстват и при внасянето на подписите и пресконференцията в кулоарите на Народното събрание в края на инициативата. Присъствието на редица авторитетни учени и университетски преподаватели, президентът на един от двата най-големи синдиката в България КТ „Подкрепа“ Димитър Манолов, неправителствени организации и дори лидерите на няколко партии, не се оказват достатъчно интересно и „обществено значимо“ събитие за редакторите в обществената телевизия.

Същевременно, докато кампанията, подкрепена от редица професори по икономика и общо над 30 000 български граждани от цялата страна, така и не успява да събуди интерес у БНТ, то определени организации с далеч по-скромна представителност се радват на много по-благосклонно отношение. Макар най-мощната инициатива за данъчна реформа целенасочено да стартира успоредно с процедурата около приемането на бюджета за следващата година, нито един от участниците в нея не е потърсен за представяне на предложението, които са фундамент на бюджетна процедура. В същия период обаче, представители на Института за пазарна икономика - дясно-либертарианска неправителствена организация, създадена в зората на прехода от философа Красен Станчев, която гордо се самоопределя като основен виновник за въвеждането на настоящия данъчен модел - получава десетки минути телевизионно време. Представители на ИПИ говорят от ефира на БНТ на 12 октомври, 21 октомври, 25 октомври, 9 ноември, 14 ноември и 15 ноември, включително и по отношение на бюджета.

Целенасочено или не, редакторите в БНТ (и не само) отказват да си дадат сметка, че Институтът за пазарна икономика и други подобни неправителствени организации с припокриващите се икономически възгледи, изповядват и защитават съвсем конкретен набор от идеи. Без да отричаме това тяхно право е задължително да знаем, че

5 <https://solidbul.eu/spravedliva/>

срещу техните възгледи стоят други, не по-малко значими. Да поканиш по дадена икономическа тема единствено представител на Института за пазарна икономика или друго дясно-либертарианско НПО, който да бъде представен на зрителите като „експертите“/„икономистите твърдят“ е груба форма на непрофесионализъм и манипулация. Ако можем да направим аналогия, това е все едно да направиш политическа разработка и да поканиш в студиото само депутат от БСП, който да представиш просто като „политик“. Както има политици от една или друга партия с коренно противоположни (поне в идеалния случай) възгледи, така има икономисти и икономисти, с диаметрално противоположни възгледи за икономиката.

Вместо да си дават сметка за тези факти, дали умишлено или поради липса на достатъчна икономическа грамотност, често основните медии в България стигат още по-далеч и предоставят трибуна едновременно на двама души, изповядващи напълно идентични възгледи за икономиката, като в следващите страници на настоящия доклад ще бъдат предоставени редица такива примери от 2020-та година.

Един случай от 2018-та година обаче си заслужава отделно внимание. В края на м. май е публикуван годишен доклад на Българската академия на науките (БАН) за икономиката на България, в който икономисти от Академията призовават за дебат за отмяна на плоския данък. На 28 май БНТ излъчва репортаж⁶ по темата в новините. Заглавието на материала в сайта на телевизията гласи ясно и категорично: „БАН иска дебат за отпадане на плоския данък“. А подзаглавието е следното: „Годишен доклад за икономиката на България на Българската академия на науките. Учените препоръчват плоският данък да отпадне и да бъде заменен с по-справедлив фискален модел. (...)“. Материалът е дълъг около 2 минути – далеч по-малко от гостуванията на либертариански философи, често представяни като единствени носители на икономическа експертиза, но няколко дни по-късно БНТ решава да отдели повече внимание на темата и кани двама гости в предаването „Още от деня“⁷, за да коментират доклада. Първият гост е финансистът Емил Хърсев – отявлява защитник на плоския данък и редовен негов апологет в телевизионния ефир. Очаквано Хърсев изразява пълно несъгласие с призивите за дебат за отмяна на настоящия модел и пламенно го защитава. Вторият гост, който му партнира, е представен като икономист от БАН – бившият вицепремиер Дани-

ела Бобева. Още в началото на своето участие, курioзно Бобева споделя, че нейното *лично мнение* е в подкрепа на плоския данък, тя не смята, че има нужда от промяна и отбелязва, че такава промяна крие големи опасности. Така и двамата гости, които би следвало да дискутират доклад на БАН, засягащ темата за необходимостта от отмяна на плоския данък, се оказват на еднаква позиция, че подобно нещо категорично не бива да се случва.

Моделът от този емблематичен пример от 2018-та година за съжаление продължава да действа до голяма степен и днес. През 2020-та година, върху която е съсредоточен настоящият мониторинг, ситуацията с предоставянето на трибуна на различни гледни точки за икономиката остава повече от притеснителна.

Денят започва... с ИПИ и БЛО

За целия изследван период от началото на годината до старта на бюджетната процедура в парламента, сутрешният телевизионен блок на БНТ1 – „Денят започва“ така и не организира по същество дебат, обявен като такъв конкретно върху данъчната система на България. Сам по себе си този факт е достатъчно притеснителен на фона на всички негативни последици от настоящия данъчен модел, изтъквани от Европейската комисия, от организации като Международния валутен фонд и от множество експерти в България. Все пак темата за данъците често се превръща в обект на разговор между гостите в предаването в контекста на други икономически въпроси, както и по повод законодателната промяна от средата на годината, насочена към намаляване на ставката на ДДС за ресторантьорите.

Икономистът от Института за пазарна икономика Лъчезар Богданов, самият той отявлява поддръжник на плоския данък, има цели шест участия в „Денят започва“ на БНТ за първите 10 месеца от годината. С още пет участия може да се похвали неговият колега в ИПИ Петър Ганев, а два пъти гостува и основателят на института Красен Станчев. В репортаж по данъчни теми, излъчен в предаването, е включено и интервю с четвърти техният колега от ИПИ – Калоян Стайков. Общо представители на ИПИ имат 14 участия в „Денят започва“ по икономически теми.

Специално внимание заслужават случаите от 27 януари⁸, 30 юли⁹ и 14 август¹⁰, когато Лъчезар Богданов три пъти гостува заедно с един и същ партньор в ефира на предаването – философът

⁶ <https://bntnews.bg/bg/a/ban-iska-debat-za-otpadane-na-ploskiya-danek>

⁷ <https://bntnews.bg/bg/a/v-oshche-ot-denya-plosk-ili-progressiven-danek-daniela-bobeva-i-emil-khrsev>

⁸ <https://bnt1.bnt.bg/bg/a/koga-stranata-ni-shche-zameni-leva-s-evroto>

⁹ <https://bnt.bg/news/zavedeniyata-v-sivata-ikonomika-nyamada-mogat-da-se-vazpolzvat-ot-9-dds-v267874-280288news.html>

¹⁰ <https://bnt.bg/news/ikonomisti-ot-tuk-nasetne-tryabva-da-ima-merki-za-rastezh-i-vazstanovyavane-v268562-280780news.html>

Георги Вулджев (в чиято лична биография също присъства период в ИПИ¹¹) от Българско либертарианско общество, радикално дясна в икономически план неправителствена организация. Вулджев, подобно на своя партньор Лъчезар Богданов, също

е отявляван противник на идеята за прогресивно данъчно облагане и многократно в свои материали пропагандира правотата на настоящия плосък данъчен модел, критикувайки го единствено от още по-радикални десни позиции.

През януари **тандемът Богданов - Вулджев** дискутира темата за еврозоната и не засяга данъчни въпроси, но през юли и август, в две гостувания в този състав само в рамките на две седмици, двойката телевизионни коментатори, които се срещат отново и отново в ефира на сутрешния блок (*Лъчезар Богданов и Георги Вулджев гостуват още веднъж в този състав в ефира на същото предаване извън изследвания период - на 30 ноември или общо, досега, четири пъти през 2020-та година*), взима отношение и по тези въпроси. На 30 юли темата е основно ДДС, като Богданов застъпва идеята за намаляване на корпоративните данъци по някакъв начин. Вулджев също иска съкращаване на корпоративния данък, подкрепя общо намаляване на ДДС, като и двете идеи са изцяло в контекста на маргиналната либертарианска теза за данъците като „кражба“. В този смисъл активистът на Българското либертарианско общество изразява подкрепа и за необлагаем минимум за доходите на физическите лица, стига такъв да бъде разглеждан в същия контекст единствено като самостоятелна мярка, без изгубените средства за бюджета да бъдат компенсирани през по-високи ставки за други подоходни групи. Изразява именно такива притеснения - че въвеждането на необлагаем можело да доведе на по-късен до въвеждане на някакъв вид прогресия

в данъчните ставки, което определя като грешка. Неговият събеседник Лъчезар Богданов е по-резервиран за промените в ДДС, а за други промени на настоящия данъчен модел посочва, че може да се мисли само ако „стимулират инвестициите“. Дебат относно ефектите и потенциалните порочи на плоския данъчен модел без необлагаем минимум категорично не се състои, въпреки че за зрителите темата уж се коментира от двама икономисти. Ситуацията е почти идентична 2 седмици по-късно, когато на 14 август двамата са поканени отново в същия състав, за да коментират икономическите мерки за възстановяване и растеж в контекста на коронакризата. На въпрос на водещия трябва ли да се пипат още данъци, Лъчезар Богданов отговаря, че това е допустимо само, ако се цели насърчаване на инвестиции, а Георги Вулджев подкрепя тази теза и отново настоява за някакво намаляване на корпоративния данък.

Още едно гостуване на икономическа тематика може да бъде условно определено като такова, в което и двамата гости са на еднаква позиция относно данъчната система, макар тя да не е обект на задълбочен дебат в конкретното предаване - на 17 септември¹² Петър Ганев от ИПИ и един от най-шумните и атрактивни либертарианци в България Владимир Каролев също гостуват заедно, без да

¹¹ <https://ekipbg.com/author/georgi-vuldzhev/>

¹² <https://bnt.bg/news/noviyat-vanshen-dalg-komentar-na-ikonomistite-v270838-282428news.html>

прави впечатление на редакторите в обществената медия, че това са двама души с фундаментално еднакви виждания за икономиката. Тема на гостуването на Каролев и Ганев е външният дълг на страната, като по темата „данъци“ Ганев предупреждава много критично и притеснено, че заради дълга „*можем да чуем новини за вдигане на данъци*“ и призовава за по-консервативна политика, защото ако имаме дефицит, това може да доведе до „*дебат за данъците*“ – нещо, което изглежда в никакъв случай не бива да се допуска.

На 1 септември¹³ друг представител на Българско либертарианско общество Стоян Панчев гостува заедно с бившия социален министър Иван Нейков. Двойката Панчев и Нейков почти не засяга данъчни въпроси, с изключение на типичните либертариански мантри от страна на Панчев, че всякакви данъци, които в крайна сметка отиват в държавата, ще водят до течове и проблеми. През годините Нейков има някои критични позиции¹⁴ за плоския данък, но и витиевати такива¹⁵, като посочва лошите ефекти от него, но и определено не е сред активните му критици при иначе честите си публични появи.

„Денят започва“ все пак организира и два дебата, в които са повдигнати данъчни въпроси, а гостите са действително на различна позиция. Това се случва на 8 септември¹⁶ и на 21 септември¹⁷, като и в двата случая на прогресивни позиции относно данъците са представители на синдикатите – в първия случай президентът на КНСБ Пламен Димитров, а във втория – икономическият съветник в КТ „Подкрепа“ Ваня Григорова. Събеседник на Димитров е председателят на Българската стопанска камара (БСК) Радосвет Радев, а на Григорова – Жасмина Саръиванова от същата БСК. Тема на участието на Димитров и Радев е „икономика и пазар на труда“, като водещата задава въпрос за промяната относно ДДС за ресторантьорите и резултата от тази мярка. В отговор Пламен Димитров се застъпва за данъчна реформа, като посочва, че през данъците трябва да се търси по-голяма справедливост при облагането на отделните групи в обществото, а косвените и преките данъци трябва да бъдат ребалансирани и да се намали тежестта на косвените. Темата на предаването с участието на Ваня Григорова и Жасмина Саръиванова е сливането на

почивните дни и други икономически въпроси, но Григорова успява да засегне и темата за данъците отново в контекста на промяната, касаеща ДДС за ресторантьорите. Критикува остро тази мярка и предупреждава, че тя ще компрометира необходимата диференциация за други стоки, защото цените няма да паднат, като това е било обявено от самите ресторантьори и от управляващите. „*Данъчната система задължително трябва да бъде реформирана. Трябва да бъде върнат необлагаемият минимум. Да се въведе диференцирано ДДС, но за стоки от първа необходимост, за да облекчим пенсионерите, да облекчим социално слабите, а не да облекчим бизнеса*“, посочва Ваня Григорова. В отговор нейната събеседничка не разгръща подробно последователната позиция на своята организация срещу данъчни промени в такава посока, но изтъква, че има нужда от „*намаляване на административната тежест за бизнеса*“, както и повече яснота „*какви услуги получава насреща бизнесът, когато го облагаш с данъци*“.

В обобщение, „Денят започва“ предлага на зрителите условно шест дебата, в които по някакъв начин се повдига темата за данъците, макар нито една от темите да не е изрично посветена на тази проблематика. **В три от тях и двамата гости са поддръжници на плоския данък**, а в другите три съотношението е един на един, ако в това число се включи гостуването на Стоян Панчев и бившия социален министър Иван Нейков, който има позиции срещу плоския данък през годините, но не е сред големите му публични критици. И в двата случая фигурите, които открито критикуват данъчната система, са представители на синдикатите и са намерили място в студиото именно благодарение на тази си позиция. Не е поканен за участие в дебат нито един критичен към настоящата данъчна система икономист, журналист, философ или друг експерт.

По-различна е ситуацията в „Денят започва“, когато разгледаме индивидуалните участия. На 13 февруари¹⁸ гостува икономистът от КНСБ и преподавател в УНСС Любослав Костов, който е поканен да представи регулярното изследване на синдиката върху издръжката на живота. Накратко Костов повдига темата за неравенствата в българското общество и споменава, че у нас не действат никакви облекчения за хората с най-ниски доходи под формата на необлагаем минимум, въпреки че това се прави навсякъде в Европейския съюз. На 1 май¹⁹ по повод Деня на труда е поканен президентът на КТ „Подкрепа“, като данъците не са обект

¹³ <https://bnt.bg/news/ikonomisti-ot-tuk-nasetne-tryabva-da-ima-merki-za-rastezh-i-vazstanovyavane-v268562-280780news.html>

¹⁴ <https://www.dnes.bg/obshtestvo/2020/09/29/neobhodima-li-e-promiana-na-danychnata-sistema.464452,2>

¹⁵ bgonair.bg/a/157-direktno/79965-spered-ivan-neykov-veche-e-kasno-da-vrashtame-progresiven-danak/amp

¹⁶ <https://bnt.bg/news/ikonomicheskata-esen-i-pazara-na-truda-kakvo-prestoi-v269532-281778news.html>

¹⁷ <https://bnt.bg/news/gubi-li-biznesat-pri-slivane-na-pochivnite-dni-v271324-282668news.html>

¹⁸ <https://bnt.bg/bg/a/2-517-lv-izliza-izdrzhkata-na-4-chleno-semeystvo-u-nas>

¹⁹ <https://bnt.bg/bg/a/manolov-neplaten-otpusk-se-polzva-edinstveno-i-samo-po-initsiativa-na-rabotnika>

на дискусията, но в самия край на гостуването си Манолов цитира чуждо изказване срещу промяна на данъчната система в България с аргумента, че „хората щели да избягат“, като задава задочно въпроса „къде ще избягат, където данъците са много по-големи?“. Времето на предаването обаче е свършило и водещата отбелязва, че слага много точие, а не точка на разговора, за да бъде той продължен. Такъв последващ разговор донякъде наистина се състои на 28 юли²⁰, когато Димитър Манолов е поканен самостоятелно, за да коментира социално-икономическите мерки на правителство в ковидкризата. В това участие президентът на КТ „Подкрепа“ успява в малко по-голяма степен да разгърне тезата за промяна на данъчната система поне в посока въвеждане на необлагаем минимум, което нарича „премахване на данъка върху минималната работна заплата“. Посочва и че почти навсякъде в света действа прогресивно, а не плоско данъчно облагане. Четвъртото участие, в което гостът повдига темата за данъците, е на 26 юли²¹, когато президентът на КНСБ Пламен Димитров е поканен да коментира протестите в страната и позицията на синдиката. Димитров цитира вътрешно изследване в организацията, според което голяма част от хората имат усещане за несправедливост в обществото, която според него се корени до голяма степен в големите икономически неравенства. Поради тази причина той призовава за данъчни промени и представя идеите на КНСБ за данъчна реформа, която включва необлагаем минимум, повишаване на основната ставка за данък общ доход и на корпоративния данък от 10% на 15% и намаляване на общата ставка на ДДС от 20% на 15%, като сериозно критикува сегашния модел на облагане в страната.

Две са индивидуалните участия на поддръжници на сегашния данъчен модел, които си заслужават отбелязването. И в двата случая гостува главният икономист в ИПИ Петър Ганев, като това се случва на 14 октомври и на 15 май. През октомври Ганев гостува по темата за дефицита на държавата и отново предупреждава критично, че дефицитът може да доведе до вдигане на данъци. По-интересно е гостуването му на 15 май, когато е поканен по повод „Деня на данъчна свобода“ – изключително спорна международна либертарианска инициатива, в България пропагандирана от Ин-

ститута за пазарна икономика, която ще обсъдим по-подробно малко по-късно. „Денят на данъчната свобода – добре звучи!“, възкликва при това участие водещата на предаването, а Ганев коментира по-скоро други актуални икономически въпроси, като критикува меко намалението на ДДС и посочва, че „намалението трябва да е всички“.

Що се отнася до репортажите, включени в „Денят започва“, те са съсредоточени почти на 100% върху промените в ДДС за ресторантьорите, като многократно са включени техните позиции.

Обобщение:

С уговорката, че по същество данъчният модел не е обсъждан целенасочено и в детайли в голяма част от разгледаните предавания в периода 1 януари – 31 октомври, но се вземат предвид принципните позиции на гостите, за които може да се определят възгледите им по тази проблематика, извеждаме следната калкулация от предаването „Денят започва“ на БНТ:

- При 3 от 6 дебата в студиото, засягащи поне минимално данъчни въпроси, и двамата поканени от предаването гости са принципно на една и съща позиция като поддръжници на плоския данък. В 2 случая, разпределението на силите е един на един, а в последния случай е трудно да се определи категорично. Няма нито случай, при който и двамата поканени гости да са критици на сегашния данъчен модел.
- 18 души в 37 участия са поддръжници на настоящия данъчен модел. Те са представители най-вече на ИПИ (14), БЛО (7) и работодателски организации (11), но също така и бивши министри, депутати, журналисти и др.
- 11 души в 23 участия са критични към настоящия данъчен модел, като в 20 от тези 23 участия става дума за представители на синдикатите.
- При индивидуалните участия, засягащи малко или повече данъчна тематика, разпределението на силите е 4:2 в полза на критиците на сегашния модел, като и в четирите случая критиката е на синдикалисти, а защитата – от ИПИ.

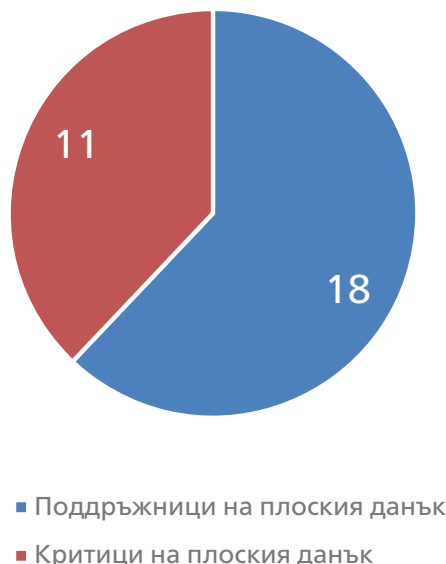
²⁰ <https://bnt.bg/news/dimitar-manolov-iskam-da-se-premahne-danakat-varhu-minimalnata-rabotna-zaplata-v267664-280188news.html>

²¹ <https://bnt.bg/news/plamen-dimitrov-usloviya-za-vklyuchvane-na-knsb-v-nacionalni-stachni-deistviya-nya-ma-v267584-280142news.html>

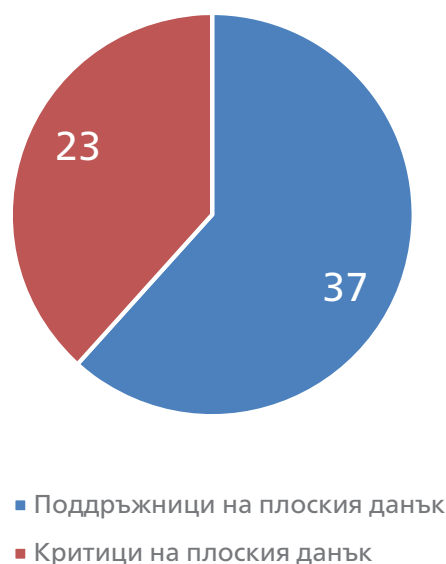
Фигура 2

„Денят започва“, БНТ1:

Брой хора

Брой участия

Още малко либертарианство за деня

Второто основно ежедневно публицистично предаване на БНТ – „Още от деня“ – може да бъде определено като далеч по-плюралистично по отношение на гостите, ако се разглежда въпросът за партийната им принадлежност. За разлика от „Денят започва“, където присъствието на министри и депутати от управляващите е с огромно надмощие над присъствието на опозицията, в „Още от деня“ представители на опозиционни формации получават далеч по-голяма и изравнена трибуна. Въпреки тази уговорка, що се отнася до икономическите идеи и възгледите за данъчната политика, ситуацията не се различава коренно от тази в сутрешния блок на обществената телевизия.

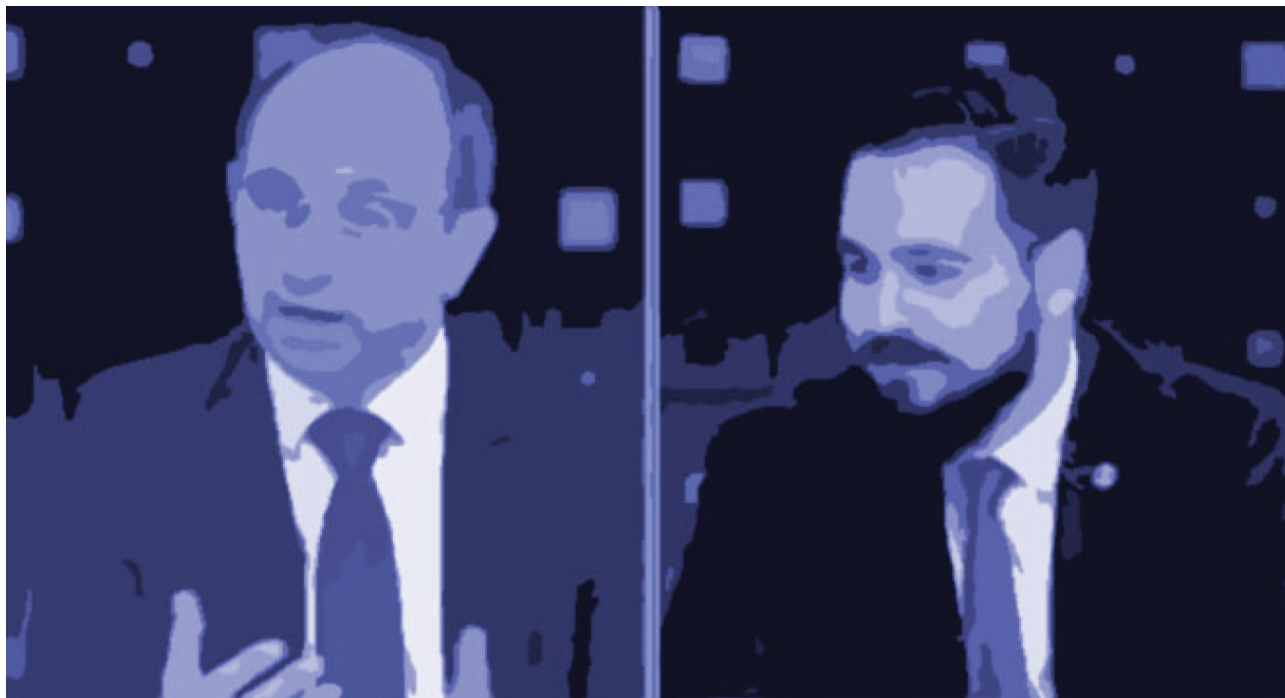
Годината започва „ударно“ за либертарианството на 10 януари²², когато да коментират „Икономиката през 2020-та година, доходите и инвестициите“ са поканени Стоян Панчев от БЛО и бившият министър Николай Василев – двама отявлени защитници на плоския данък и убедени либертарианци в своите икономически възгледи. Предаването се превръща в **знаков пример за пълната липса на плюрализъм в икономическите възгледи** и защитавани идеи, които често се случва да предлагат на зрителите си основните медии. С анонса „думата имат експертите“, още от самото начало на предаването Панчев и Ва-

силев непрекъснато се обединяват зад либертариански мантри, които можем да обобщим зад клишетото „държавата е лош стопанин“, въпреки че един от тях буквално е бил в ролята на държавен стопанин, включително министър, отговарящ за държавната администрация. Двамата гости постоянно се допълват един друг, съгласяват се с тезите на събеседника, а реплики като „нашето мнение, предполагам и на двамата, е...“ или „с него вероятно ще се обединим, че...“ изобилстват. Очаквано цари пълен консенсус по данъчната тематика. В един момент водещата цитира скорошно изявление на директора на Международния валутен фонд Кристалина Георгиева, която говори за неравенството и призовава за промени в данъчната система, но още преди да довърши въпроса си, е прекъсната от Стоян Панчев: „Това със сигурност не трябва да променяме!“, след което прави дълго изложение в защита на плоския данък. А когато то завършва, водещата пита дали Николай Василев е съгласен със своя колега, на което той радостно възкликва: „Да!“, след което от своя страна предлага реч за „най-голямото достижение на прехода и почти единственото предимство на България пред други европейски държави“ – „ниските“ данъци, без водещата или другият гост да имат желание или възможност да оспорят за кого точно са ниски тези ниски данъци или до какви пороци води ограниченият ресурс, който има възможност да преразпределя държавата.“*Ние бихме искали да видим още малко по-ниско ниво на разпределение през бюджета*“, казва единият гост, а другият отвърща: „*Не, аз искам да видя доста по-малко!*“ – в този „спор“ се изчерпва „разногласието“ на гостите.

²² <https://bnt.bg/bg/a/ikonomika-2020-investitsii-i-dokhodi-dumata-na-ekspertite>

Още едно гостуване може да се определи категорично като такова, в което и двамата гости имат убедена позиция в подкрепа на плоския данък – на 27 октомври²³, когато икономистът от ИПИ Ге-

орги Ангелов гостува заедно с Добрин Иванов от АИКБ. Данъците обаче не са обект на разговор, с изключение на една реплика на Ангелов, че не бива да се повишават.

Заслужава си да се отбележат още две предавания, в които данъците не се обсъждат, но гостите са представители на едно и също идеологическо течение и имат принципно едни и същи възгледи за икономиката и данъчния модел – на 3 юли Георги Ангелов от ИПИ гостува заедно с Михаил Кръстев от „Консерваторъ“, а на 13 октомври заедно в ефир се явяват Емил Хърсев и Владимир Каролев.

Останалите пет участия по икономически въпроси, в които се повдига въпрос за данъците и участват поне двама гости, могат да се определят като такива, в които разпределението на мненията по отношение на данъчния модел на България е 1:1.

На 28 януари²⁴ гостуват Георги Ангелов от ИПИ и икономистът Румен Гълъбинов по темата за валутния борд и еврозоната. Данъците не са тема на разговор, освен че Ангелов успява отново да вмъкне изречение в подкрепа на плоския данък: *„Трябва да запазим постиженията, които имаме - валутния борд, членството в ЕС, плоския данък“* - оценка на данъчния ни модел, която не е репликирана от другия събеседник, въпреки че той споделя публично позиции в подкрепа поне на въвеждане на необлагаем минимум.

На 17 февруари²⁵ зрителите имат възможност да станат свидетели на размяна на реплики относно данъчния модел – от едната страна е професорът по икономика Ганчо Ганчев, а от другата – кадърът на ИПИ Калоян Стайков. Темата е *„ревизия на приватизацията“*, като в един момент водещата задава въпрос относно твърденията на МВФ за неравенствата. Стайков защитава тезата, че всъщност неравенствата са нормални за една развиваща се икономика, а наличието на такива в България, противно на твърденията на експертите в МВФ, не означавало, че *„като цяло трябва да се преосмисли начина, по който се води политика“*. Настоява, че може да се говори за *„оптимизиране“* на социалната система и разходите, а *„не да пипаме данъците, тоест приходната част“*. Проф. Ганчев отвърща накратко, че и данъчната система се нуждае от оптимизация и посочва, че данъчното ни облагане е една от причините за разслояването в обществото и ако искаме да преодолеем тези прекомерни различия, няма как в перспектива да не променим и данъците.

На 17 март²⁶ президентът на КТ *„Подкрепа“* Димитър Манолов отправя **една от най-силните критики към политиката на медиите, която е обект на**

²³ <https://bnt.bg/news/parite-na-darzhavata-dumata-na-ekspertite-v276702-285228news.html>

²⁴ <https://bnt.bg/bg/a/evro-evrozona-i-valuten-bord-komentar-na-georgi-angelov-i-ruмен-glbinov>

²⁵ <https://bnt.bg/bg/a/reviziya-na-privatizatsiyata-mnenieto-na-ekspertite>

²⁶ <https://bnt.bg/bg/a/sindikati-i-rabotni-mesta-kakvo-predlaga-kt-podkrepa>

настоящия доклад. В своето гостуване, посветено на синдикални въпроси и пазар на труда, Манолов заявява:

„Давате репортажи как събираме капачки за кувъзи, занимаваме се с някакъв, да не използвам епитети, който дал пари за апарати за обдишване, ама ако дойде негов човек да го махнат... ето с такива неща се занимаваме, защото държавата няма пари да си ги купи. А държавата защо няма пари да си ги купи? Защото имаме такава данъчна система, каквато имаме. И дано тази криза да постави началото на един нов разговор. Не както и вие, ще ме извините, но каните тук някакви мухльовци, които раздават акъл как държавата била лош стопанин. Лош стопанин... а защо сега всички искат от държавата? От лошия стопанин?“

А на констатацията на водещата, че не си спомня БНТ да са канили „такива хора, които да са толкова крайни“, президентът на КТ „Подкрепа“ отвръща: *„Каните ги, да не ги споменавам поименно. Във всичките си предавания за съжаление ги каните“, след което настоява, че това не са „всички гледни точки“, както твърди водещата, а по-скоро е вярно да се каже, че медиите налагат „точно определени гледни точки“, при това „точно определени вредни гледни точки“. „И затова казвам, че дебатът трябва да стане различен. Дебатът трябва да стане такъв, че държавата да може самостоятелно да поема такива кризи. (...) Просто трябва да променим парадигмата, да променим социалния модел, в който съществуваме. Трябва да дойде нещо такова да ни удари, за да се замислим. Друг е въпросът дали ще го направим“, завършва Манолов.*

На 12 юни²⁷ в „Още от деня“ се състои по същество **единственият данъчен дебат**, касаещ основните данъци – преки и косвени - в ефира на БНТ1 за изследвания период. Темата е озаглавена „За спорното понижаване на ДДС за някои браншове и идеите за преосмисляне на данъчната политика“, а за гости са поканени двама души на различни позиции – икономистът и синдикалист Ваня Григорова и бившият депутат от ГЕРБ и настоящ IT предприемач Доброслав Димитров. Григорова се обявява за реформа както и по отношение на преките, така и на косвените данъци – въвеждане на необлагаем минимум и по-високи ставки за високите доходи, както и диференцирани ставки на ДДС за стоки от първа необходимост, като критикува намаляването на ДДС именно за ресторантьорите. „Нашата данъчна система е изключително добра“, настоява Димитров, според когото прогресивна данъчна система няма да работи в България, за-

щото хората с много пари „няма да платят повече – те имат пари, счетоводители и юристи“, за да избегнат това. А според Григорова, данъчната администрация може да работи достатъчно добре, стига хората, за които говори Димитров, да нямат върху себе си политически чадър. Като цяло може да се обобщи, че това е единственото участие, посветено изцяло на данъчната система, като в него гостите в общи линии успяват да предадат основните позиции „за“ и „против“ настоящия модел и евентуалната му замяна с прогресивна система.

Сблъсък на мнения по данъчни въпроси условно се състои и на 25 септември²⁸, когато отново думи на Кристалина Георгиева и МВФ относно неравенството и връзката му с данъчното облагане са помолени да коментират гостите в студиото Пламен Димитров (КНСБ) и Димитър Бранков (БСК). Президентът на КНСБ използва повода, за да представи идеите на КНСБ за данъчна реформа, като изтъква, че КНСБ предлага преразпределяне на данъците, тъй като според синдиката „основният проблем на обществата, в това число и България, през последните години са задълбочаващите се неравенства - страната ни е на първо място в ЕС по дълбочина и по размер на неравенствата в доходите“. В този разговор представителят на работодателската организация БСК Димитър Бранков е изключително умерен и отчита, че КНСБ има право на свои предложения, но позицията на БСК е, че данъчни промени могат да се обсъждат чак след влизането на страната в еврозоната.

По отношение на индивидуалните участия на различни гости в „Още деня“ си заслужават отбелязването няколко случая. На 13 април²⁹ президентът на КТ „Подкрепа“ Димитър Манолов отново критикува подхода да се дава прекормерно много трибуна на академично маргинални в развития свят радикални идеи като либертарианството:

„Нека кажем, че държавата ни е в много трудно положение, дотолкова доколкото тя разполага с много ограничен ресурс, с който да борава. Понеже анонсирахте след мен г-н Аркади Шарков (бел. ред – член на БЛО) - от акъла на такива като него, които викат „по-малко държава“, „по-малко данъци“, „по-малко осигуровки“... сега сме така, че се чудим как да излизаме от тази ситуация.“

Радикалното либертарианство получава още две възможности за изява само в следващия месец – този път тандемът от началото на годината Нико-

²⁷ <https://bnt.bg/bg/a/idei-za-preosmislyane-na-danchnata-politika-diskusiya>

²⁸ <https://bnt.bg/news/kristalina-georgieva-ekskluzivno-pred-bnt-283048news.html>

²⁹ <https://bnt.bg/bg/a/manolov-silnata-chast-na-ikonomitata-ni-e-mnogo-zavisima-ot-vnshni-partnorstva>

лай Василев и Стоян Панчев гостува отделно – съответно на 4 и 13 май. В първия случай³⁰ темата е чакалнята на еврозоната и мястото на България, а във втория³¹ – ДДС. Участията и на двамата са наситени с либертариански тези, които влизат в остро противоречие с настоящия политически и икономически консенсус по целия свят, особено в контекста на коронакризата и активната намеса на държавите. *„Държавата трябва предимно да бъде в режим по-малко раздаване и повече спестяване. (...) Не смятам, че повече държава ще помогне на каквото и да е“*, настоява Николай Василев, а относно данъците този път, за разликата от участието си в началото на годината, когато е още по-категоричен, сега посочва само, че в *„средата на годината не трябва да се променят данъци“*. От своя страна Панчев поздравява правителството за намаляването на ставката на ДДС за ресторантьорите, тъй като това действие говорело за *„положителна промяна в данъчната политика на държавата“* – намаляването на данъци, което не се било случвало в последните 10 години, а вместо това се повишили някои местни данъци и осигуровките. Два дни по-късно в предаването гостува и ресторантьорът Атанас Димитров, който също изразява своята подкрепа за мярката.

На 18 май³² гост на предаването е президентът на КНСБ Пламен Димитров, който критикува намаляването на ДДС за ресторантьорите и се застъпва за общо намаляване на ставката за всичко до 15%. *„Досега изтъквахме плоския данък като преимущество, промени ли се нещо, трябва ли да се върви към прогресивен данък“*, пита водещата, а Димитров отвърща, че КНСБ не е изтъквала плоския данък като преимущество. Дава примери с други държави и посочва, че при нас данъчните приходи спрямо БВП са на последните нива в ЕС, като е категоричен, че според КНСБ данъчната система трябва да бъде ревизирана, а данъчният модел – ребалансиран. Настоява за необлагаем минимум. А на въпрос на водещата *„не е ли рисковано в този момент да се прави такава такава цялостна промяна“*, отговаря, че мисли точно обратното, макар и да не предлага това да се случи точно в момента: *„В условията на криза всички почнахме да узряваме, че ни трябва повече държава. Повече и по-ефективна, във всички области. И политически го осъзнават, и аз съм сигурен, че на следващите избори посланията ще бъдат в тази посока. Не по-малко държава, а повече и по-ефективна, което значи и повече данъци“*.

На 22 май³³ президентът на АИКБ Васил Велев настоява за точно обратното – *„всяка промяна в данъчната система би бил лош сигнал и представлява риск“*, цитира водещата позиция на АИКБ, а Велев допълва, че според неговата организация България има *„добре функционираща данъчна система“*. Но добавя и спорното твърдение, че това било *„не само наша позиция, но и на ОИСР, Световната банка и Международния валутен фонд“*. *„Ние извършихме успешна данъчна реформа и имаме добра, ефективна данъчна система и тя не трябва да се липа“*, категоричен е Васил Велев.

На 26 май³⁴ гост на предаването е депутатът от БСП Румен Гечев, който атакува мярката за намаляването на ДДС за ресторантьорите от гледна точка на това, че не е трябвало да се прави отстъпка именно за този сектор, а да се следва европейският подход и да се въведат диференцирани ставки за определени стоки от първа необходимост. Обръща внимание и на преките данъци, като критикува остро настоящия данъчен модел, цитирайки позиции в тази посока и на бившия президент Росен Плевнелиев и бившия премиер Иван Костов.

Ден по-късно, на 27 май³⁵, темата на предаването едва за втори път през цялата година е пряко свързана с данъчния модел: *„Необходими ли са промени в данъчните закони“*, но дебат по темата не се състои, тъй като гостът е само един – основателят на ИПИ Красен Станчев. Закономерно с оглед многократното изтъкване през годините, че той е един от авторите на настоящия данъчен модел, Станчев осъществява гореща защита на своята *„рожба“*. *„Този данък е много по-справедлив и много по-добър за фиска, отколкото всички останали“*, настоява той. На няколко пъти Красен Станчев атакува идеите за реформа на настоящия модел, включително след като сам припомня, че това е предложил и бившият лидер на СДС и ДСБ и премиер Иван Костов, с любопитен аргумент: прогресивните данъци били *„втора точка от Комунистическия манифест“*. Според Станчев, данъчната система, която се прилага със своите специфики в абсолютно всички развити държави по света, всъщност е стъпка към *„класова борба“*, защото чрез такава данъчна система политиките карали едни хора да мразят други хора. По време на цялата си реч така и не получава въпрос от водещата дали смята всички държави по света, които прилагат прогресивни системи, за комунистически държави, които насърчават и провокират класовата борба.

30 <https://bnt.bg/bg/a/nikolay-vasilev-strada-biznest-i-raboteshchite-khora-pri-tazi-kriza>

31 <https://bnt.bg/bg/a/stoyan-panchev-analiza-tor-9-dds-za-restorantite-shche-stabilizira-sektora>

32 <https://bnt.bg/bg/a/pl-dimitrov-knsb-oshche-20-dni-platen-otpusk-za-maykite-s-malki-detsa-v-krizata>

33 <https://bnt.bg/bg/a/vasil-velev-namaleniyat-dds-e-vremen-na-antikriza-na-myarka>

34 <https://bnt.bg/bg/a/ruven-gechev-bsp-predlaga-samo-ikonicheski-instrumenti-koito-rabotyat-v-es>

35 <https://bnt.bg/bg/a/kr-stanchev-problemt-ne-e-v-dds-a-v-drzhavnoto-regulirane-na-pazara-na-truda>

Следващото повдигане на данъчни въпроси е на 5 октомври³⁶, когато Петър Ганев от ИПИ споменава при своето гостуване, посветено на приходите и разходите на държавата, че не очаква сериозни данъчни реформи при новия бюджет, но би било хубаво, ако могат да се намалят някои данъци. „Но по-скоро да гледаме да не влошим данъчната система...“, предупреждава Ганев, за когото това е трето самостоятелно участие в това предаване през годината.

На 23 октомври³⁷ е последното значимо самостоятелно гостуване, на което се обсъждат данъчни въпроси. Гост е бившият финансов министър Милен Велчев, който в рамките на почти цялото си интервю горещо защитава настоящия данъчен модел. Отхвърля всякакви идеи за реформа, като не е съгласен с препратката на водещата към позициите на Международния валутен фонд. Активно налага всички обещания, с които данъчната система беше въведена в този ѝ от тройната коалиция – изсветляване на икономиката, по-висока събираемост, повишени чуждестранни инвестиции. „Промяната ще донесе катастрофа“, обобщава мнението си той.

Обобщение:

Като отново направим уговорката, че по същество данъчният модел не е обсъждан целенасо-

чено и в детайли във всички разгледани предавания в периода 1 януари – 31 октомври, но ако се взимат предвид принципните позиции на гостите, за които може да се определят възгледите им по тази проблематика, извеждаме следната калкулация от предаването „Още от деня“ на БНТ:

- При 2 от 8 дебата в студиото, засягащи поне минимално данъчни въпроси, и двамата поканени от предаването гости са принципно на една и съща позиция като поддръжници на плоския данък.
- В останалите 6 случая, разпределението на силите е един на един. Няма нито случай, при който и двамата поканени гости да са критици на сегашния данъчен модел.
- 23 души в 46 участия са поддръжници на настоящия данъчен модел.
- 10 души в 25 участия са критични към настоящия данъчен модел, като в 16 от тях това са представители на синдикатите
- При индивидуалните участия, засягащи малко или повече данъчна тематика, разпределението на силите е 6:4 в полза на защитниците на сегашния данъчен модел

Фигура 3
„Още от деня“, БНТ1:

³⁶ <https://bnt.bg/news/razhodite-na-vlastta-i-prihodite-v-byujeta-v273412-283686news.html>

³⁷ <https://bnt.bg/news/milen-velchev-razhodite-predvideni-v-byujet-2021-sa-bezprecedentno-visoki-v276182-285012news.html>

Референдум – всички гледни точки, но от някои по повече

„Референдум“ е форматът на БНТ, който предоставя най-голяма възможност за сблъсък на повече различни мнения по обществено значими въпроси и като цяло заслужено се оценява от публиката като най-доброто публицистично предаване от този тип не само в програмата на обществената телевизия, но и изобщо в ефира. Подробен преглед на подбора на гостите, особено в контекста на данъчната тема, показва обаче очевидни проблеми.

За периода 1 януари – 31 октомври могат да бъдат открити 5 издания на „Референдум“ по икономически теми, в които се обсъжда икономиката, фискалната политика и донякъде данъчния модел.

Още на 7 януари³⁸ предаването обръща внимание на данъчен въпрос, но той се отнася до данъците за колите, а не до преките данъци. Участниците се като цяло разнородни – автомобилният експерт Калоян Желев, Христо Христов – председател на Асоциацията на вносителите на автомобили, ръководителят на проект AirBG.Info Стефан Димитров, икономистите Ваня Григорова и Петър Ганев от ИПИ и Боян Рашев – чест гост-автор в сайта на Българското либертарианско общество и част от екипа на консултантска компания, която напътства бизнеса как да управлява въздействието си върху околната среда. Тъй като данъците върху колите не са обект на настоящия мониторинг, няма да разглеждаме в детайли защитените тези. Що се отнася до хората, чието мнение за основния данъчен модел в страната може да бъде проследено от други публични изявления, разпределението на силите е 2:1 в полза на неговите защитници.

На 11 февруари³⁹ темата на предаването е „Повече или по-малко държава да има в икономиката?“, но данъчната структура не се коментира по същество, а акцентът пада върху регулациите, регулаторните органи и участието на държавата през свои компании в определени сектори на икономиката. Все пак си струва да се отбележи сериозното надмощие на икономистите и експертите, които изповядват пропазарни и либертариански възгледи – такива са Лъчезар Богданов от ИПИ, Емил Хърсев и Георги Найденов, докато проф. Боян Дуранкев е единствени-

ят критик сред гостите, който е критик на сегашната данъчна система.

Данъците не са обект на разговор и в предаването на 18 февруари⁴⁰, когато се обсъжда влизането на България в Еврозоната, но предаването си струва отбелязване в настоящия мониторинг заради това, че от четирима гости, трима са поддръжници на настоящия данъчен модел и като цяло имат либертариански възгледи за икономиката – Владимир Каролев, Левон Хампарцумян и Георги Вулджев, а само един – Константин Проданов – е на различни позиции.

Сходна е ситуацията на 12 май⁴¹, когато четирима гости обсъждат мерките за икономиката и хората във връзка с ковидкризата. В предаването участват Петър Ганев, Емил Хърсев, Красимир Дачев (Българска търговско-промишлена палата) и бившият вицепремиер в кабинета „Борисов-2“ и политик от АБВ Ивайло Калфин. По отношение на данъците, известен дебат се състои единствено около ДДС, като Петър Ганев заявява, че сегашния данъчен модел работи много добре и не трябва да се променя, като се дават преференции на един сектор. Припомня, че финансовият министър по това време Владислав Горанов е бил против и уточнява, че това важи за „всички финансови министри в последните 20 години, които познавам и с които съм имал контакт“. Ивайло Калфин оспорва, че има как да се измери ефекта от подобна мярка, както и че изобщо ще има такъв ефект. Като цяло трима от участниците са привърженици на настоящия данъчен модел, а Ивайло Калфин като част от АБВ през годините има позиции срещу плоския данък, но не е сред шумните критици на тази система.

Седмица по-късно, на 19 май⁴², темата е сходна – подкрепата за отделните сфери на икономиката. Разпределението на „силите“ отново е 3:1 в полза на защитниците на плоския данък спрямо неговите критици – гостуват Лъчезар Богданов (ИПИ), Стоян Панчев (БЛО), икономистът Георги Ганев, отявлени почитатели на настоящия модел и проф. Гарабед Минасян – една от академичните фигури, които настояват за промяна. Голяма част от предаването е посветена отново на ДДС, като единствено проф. Минасян отбелязва, че се налага да се промени баланса между преки и косвени данъци в България, който е сред най-изкривените в ЕС в полза на косвените данъци. Останалите гости декларират

³⁸ <https://bnt.bg/bg/a/kakv-shche-bde-efektt-na-po-visokite-dantsi-za-kolite-vrkhu-okolnata-sreda>

³⁹ <https://bnt.bg/bg/a/poveche-ili-po-malko-drzhava-da-ima-v-ikonmikata>

⁴⁰ <https://bnt.bg/bg/a/kakvo-da-ochakvame-ako-bde-vvedeno-evroto-v-blgariya>

⁴¹ <https://bnt.bg/bg/a/podkrepa-za-ikonmikata-v-preodolyavane-na-posledstviyata-ot-krizata-covid-19>

⁴² <https://bnt.bg/bg/a/za-pomoshchta-km-stopanskite-sferi-s-nay-golemi-zagubi-ot-krizata>

по същество сходни възгледи – Стоян Панчев иска намаляване на всички данъци и лансира традиционни либертариански мантри за данъците като „насилствено отнемане на доход“. Същевременно той отбелязва, че „необлагаемият минимум не го харесвам като идея и смятам, че няма много плюсове в него“. „Колкото повече можем да намалим данъците върху работещите бизнеси – толкова по-добре“, добавя Лъчезар Богданов.

На 6 октомври⁴³ темата на предаването е „До каква степен българската икономиката е зависима от европейските средства“, като това издание не предлага данъчен разговор, но е интересно заради поредното участие предимно на поддръжници на сегашния данъчен модел – тук отново са Лъчезар Богданов от ИПИ, а неговите възгледи се споделят и от финансиста и бивш зам.-министър на финансите по времето на Тройната коалиция Любомир Дацов, както и представителя на БСК Станислав Попдончев.

Обобщение:

През годината предаването не организира дебат, посветен конкретно на фундамента на данъчната система, но в няколко издания на формата такива въпроси са повдигнати. Като цяло, ако бъдат калкулирани гостите спрямо тяхното отношение към настоящия данъчен модел, гостували по различни икономически теми, съотношението е 17 почитатели на плоския данък 5 души, които са критични към него.

⁴³ <https://bnt.bg/news/do-kakva-stepen-balgarskata-ikonomika-e-zavisima-ot-evropeiskite-sredstva-283702news.html>

Бизнес.БГ или „ще му дойде ли изобщо някога времето“

Както показва и неговото наименование, предаването Бизнес.БГ е съсредоточено върху проблемите на бизнеса. В този смисъл мониторингът върху съдържанието и гостите показват, че очакванията именно позициите на бизнеса да са по-широко отразени в това предаване, се оправдават напълно.

На 29 юли⁴⁴ гостува председателят на Управителния съвет на Българската търговско-промишлена палата Цветан Симеонов, като темата е съкращения и намаления на заплатите. Водещата повдига въпроса за данъчната система и поставя под известно съмнение факта, че настоящият данъчен модел успява да доведе нови инвеститори или да задържи старите. „Не бих казал, че това е спорно. Това е голямо предимство за България“, репликира Симеонов по повод плоския данък.

На 7 октомври⁴⁵ е поканен Красимир Катев, финансист и бивш заместник-министър на финансите, който също влиза в ролята на активен защитник на плоския данък:

„Промяна на данъците няма да е изгодна за никого. В такива ситуации е най-добре да се заложи на стабилност. Всякакви бутане на данъците ще бъде контрапродуктивно и никой няма да се възползва дефакто от това. Категорично данъчната система в България е доста облекчена, този плосък данък работи много добре, и просто не трябва да се пипа“.

Водещата пита дали плоският данък не ощетява по-уязвимите, но Катев е категоричен: „Плоският данък по принцип работи доста добре, не случайно повечето държави около нас са в Източна Европа с такива сходни системи, и това работи много добре в държави, които конвергират, с не добре развита средна класа. Ако тръгнем да въвеждаме необлагаемия минимум, това означава да повишим други ставки. Което води до много потенциални проблеми. Просто не му е времето сега“. Тук водещата възкликва в унисон: „А то въобще някога би ли му дошло, защото ако въведем необлагаемия минимум, така не правим ли услуга на тези, които са в сивия сектор, ще има по-малко приходи?“. Катев отговаря, че данъците са „финна материя и трябва сериозни изчисления, а ако се

⁴⁴ <https://bnt.bg/news/naglasite-na-biznesa-ochakvat-li-se-sakrashteniya-i-namaleniya-na-zaplatite-v267848-280272news.html>

⁴⁵ <https://bnt.bg/news/shte-se-vdigat-li-danacite-dogodina-i-nuzhna-li-e-promyana-na-danachnata-sistema-283850news.html>

говори за промени, трябва да бъде 5, 7 или 10 години, след като влезем в еврото – тогава може да се мисли, но категорично не сега“.

На 21 октомври⁴⁶ е единственото издание на предаването, в което е поканен за участник критик на настоящия данъчен модел – Любослав Костов от КНСБ. Той представя идеите на синдикалната конфедерация за реформа, провокиран от въпрос относно препоръката на Кристалина Георгиева правителството да помисли за прогресивна данъчна реформа.

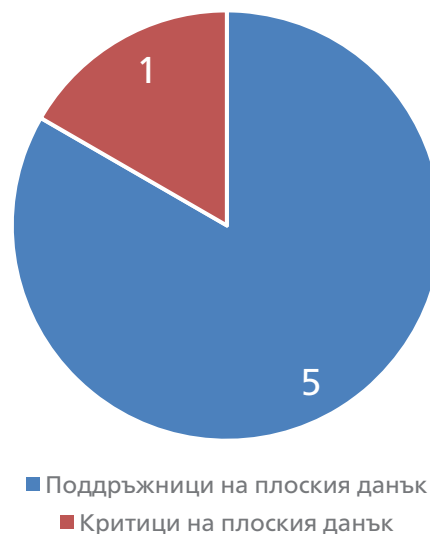
„Няколко са страните в целия свят, които останаха с нашата система на облагане и тези страни са от Източна Европа, които не се славят с особено икономическо развитие. Ако ще ставаме западноевропейска държава и ще се сравняваме по доходи и икономическо развитие с Германия, Франция и други западни страни, то ние трябва да имаме и като тяхната система на облагане, а именно прогресивна система с въвеждането на необлагаем минимум“, посочва Любослав Костов, който призовава необлагаемия минимум да бъде разгледан и като антикризисна мярка, тъй като ще подкрепи най-вече възможността за потребление на по-бедните български граждани.

И Бизнес.БГ не минава без да покани поне веднъж Лъчезар Богданов – на 22 юли, а през годината гостуват още Васил Велев от АИКБ и бившият служебен министър Асен Василев – и двамата почитатели на плоския данък, като във въпросните три гостувания темата за данъците не се засяга.

Обобщение:

Съотношението защитници – критици на плоския данък в предаването е 3:1 в полза на първата група, ако се гледат предаванията, в които темата е повдигната, и 5:1 ако се добавят и тези, в които не се говори за данъци, но позициите на съветните гости са известни по принцип.

Фигура 5
„Бизнес.БГ“, БНТ1:

Панорамен поглед

Мониторингът върху предаването „Панорама“ потвърди очакванията, че селекцията на гостите и темите се случва по начин, който трудно може да се впише в целите на настоящия доклад. Най-често основните гости са селектирани на политически принцип – представител на управляващите и на опозицията, а останалите гости са по-странични за политиката и икономиката фигури. Може да бъде отбелязано, че когато се повдигат икономически или фискални въпроси, гостите стриктно следват партийната позиция – управляващите от ГЕРБ поддържат данъчния модел, а БСП го критикува.

Поради тази причина, що се отнася до „Панорама“, ще се въздържим от опит за количествени изчисления върху разговора за данъчния модел на България.

Все пак е необходимо да бъде отбелязано гостуването на депутата от БСП Антон Кутев на 22 май⁴⁷, в което той обръща сериозно внимание на желанието на БСП за данъчна реформа – въвеждането на прогресивно данъчно облагане и намаляването на някои ставки на ДДС за стоки от първа необходимост. Кутев защитава активно същата тези и при гостуването си на 7 юни⁴⁸ в предаването „Денят започва с Георги Любенов“.

⁴⁶ <https://bnt.bg/news/parametrite-na-proektobyujet-2021-komentar-na-lyuboslav-kostov-ikonomist-ot-knsb-v275858-284858news.html>

⁴⁷ <https://bntnews.bg/news/bsp-za-progresivno-oblagane-%E2%80%93-ot-bogatite-za-bednite-i-nisko-dds-za-hrani-i-lekarstva-1056089news.html>

⁴⁸ <https://bntnews.bg/news/anton-kutjev-bsp-nai-vazhna-e-cy-alata-promyana-na-danachnata-sistema-progresivno-to-oblagane-1058637news.html>

Специално внимание си струва да бъде отделено на репортаж в новините на БНТ от 10 януари⁴⁹. На този ден обществената телевизия става една от медиите, които транслират напълно безкритично изключително спорната инициатива на Института за пазарна икономика – „Ден на данъчната свобода от правителството“. Репортажът гласи: „Увеличава се данъчната тежест върху българите“, а в самия материал, качен и на уебсайта на БНТ, се посочва, че „Данъчната тежест върху българите се увеличава. Това показват данните на Института за пазарна икономика“. Куриозно обаче, по-напред в самия материал се посочва, че „тази година денят на т.нар. „данъчна свобода“ ще настъпи на 15 май или с 3 дни по-рано от миналата година“. Дори по спорната логика на тази инициатива на ИПИ, настъпването на този ден с три дни по-рано означава, че данъчната тежест всъщност намалява, а не се увеличава, като в репортажа не е изяснено как се стига до извод за „увеличаване“.

Общо за разглеждания период в разгледаните предавания, може да се изведе условно следната калкулация:

- В двете ежедневни предавания на БНТ1 – „Денят започва“ и „Още от деня“ за десет месеца при грубо около 400 предавания за периода 1 януари – 31 октомври се състоят само **14** дебата, в които малко или повече се повдигат данъчни въпроси.
- В двете ежедневни предавания на БНТ1 се провежда **1** единствен дебат, конкретно обявен като такъв, посветен на данъчната система на страната.
- В **5** от **14** случая и двамата поканени гости са на една и съща позиция – в подкрепа на плоския данък. В **9** случая двамата гости са на различна позиция – „за“ и „против“ този данъчен модел. В **0** случая и двамата гости са критици на плоския данък.
- Общо **83** участия в двете ежедневни предавания са на хора, които защитават настоящия данъчен модел и се противопоставят на прогресивна реформа. **48** са участията на хора, които са критици на плоския данък.
- В седмичните предавания „Референдум“ и „Бизнес.БГ“ са провеждат **6** икономически дебата. Всички те са в „Референдум“, като **17** от участниците (бел.ред. – двама от тях – Петър Ганев и Емил Хърсев, гостуват по два пъти и са калкулирани като отделни участия) са почитатели и защитници на плоския данък, а **5** – не-

гови критици. Във всички предавания съотношението на силите е 3:1 или 2:1. В предаването „Бизнес.БГ“ участия са само индивидуални, като съотношението е **5:1** в полза на защитниците на настоящия данъчен модел.

- Петима представители на Института за пазарна икономика могат да се похвалят с общо 26 участия в разгледаните предавания – Петър Ганев (3 в „Още от деня“, 5 в „Денят започва“, 2 в „Референдум“), Лъчезар Богданов (6 в „Денят започва“, 2 в „Референдум“, 1 в „Бизнес.БГ“), Георги Ангелов (5 в „Още от деня“), Красен Станчев (2 в „Денят започва“, 2 в „Още от деня“) и Калоян Стайков (1 в „Денят започва“, 1 в „Още от деня“)
- Трима активисти на Българското либертарианско общество – Стоян Панчев, Георги Вулджев и Аркади Шарков имат общо 16 участия.
- Трима представители на синдикатите са сред получилите най-голяма трибуна за критици срещу настоящия данъчен модел – президентите на двете национално-представителни синдикални конфедерации КНСБ и КТ „Подкрепа“ – Пламен Димитров и Димитър Манолов, както и икономическият съветник на Манолов – Ваня Григорова, с общо 31 участия.
- Васил Велев е най-честият представител на работодателските организации с 8 участия, а по няколко имат Димитър Бранков, Радосвет Радев, Цветан Симеонов, Евгени Иванов, Добрин Иванов и др.

Фигура 6
Общо участия в „Денят започва“, „Още от деня“, „Референдум“ и „Бизнес.БГ“:

⁴⁹ <https://bntnews.bg/bg/a/uvelichava-se-danchnata-te-zhest-vrkhu-blgarite>

3

BTV

Мониторингът върху bTV се съсредоточава основно върху ежедневно публицистично предаване „Лице в лице“, което в най-голяма степен предоставя трибуна за разговори по икономически и данъчни въпроси през изследвания период. Включени са и публикации от уебсайта на телевизията, където се презентират значимите гостувания във всички отделни предавания, а освен това често има различно допълнително съдържание от онова, което е минало през ефира.

За изследвания период могат да бъдат изведени две издания на „Лице в лице“, в които гостуват поне двама гости едновременно и малко или повече се осъществява разговор за данъците. В първия случай двамата гости на различно мнение и се получава дебат, докато във втория и двамата са на едно мнение и по отношение на данъчния модел няма спор в ефира.

На 2 юни⁵⁰ в предаването участват Лъчезар Богданов от ИПИ и икономистът Румен Гълъбинов, а темата е „Какви са мотивите и какъв е ефектът от намаляването на ДДС?“. Това е и единственото предаване с конкретно обявена тема, посветена на данъците. То започва с цитат от финансовия министър Владислав Горанов, който се обявява против намаляването на ДДС за ресторантьорите и предупреждава, че подобна мярка може да доведе до цялостна данъчна реформа, което е обявено в ясен негативен контекст като нещо лошо и нежелано. Богданов застъпва тезата, че подобна мярка дава лош сигнал, тъй като отключва възможност и други браншове да поискат намаление за себе си. Застъпва тезата, че трябва да се намалят други данъци, а не ДДС: „Ако искаме по-ниски данъци, трябва да видим как да намалим разходите. И ако ще намаляваме, да започнем оттам, където данъците най-много изкривяват стимулите за добро икономическо поведение, просперитет и растеж. Тоест тези, които тежат на тези които работят, инвестират“. Румен

Гълъбинов подкрепя намаляването на ДДС като антикризисна мярка и посочва, че очаква тя да помогне на този бранш. Не намира за лошо отваряне на дебат относно ДДС: „Да, и други ще поискат. Но това е широка практика в ЕС. В повечето държави на ЕС ДДС на храни е между 0 и 5%, ние сме една от малкото държави, в която няма диференцирани ставки. За бебешките стоки - как да стимулираме раждаемостта, когато бебешката количка и ламборджиното имат една ставка? Тепърва предстои въвеждане по-масирано на диференцирани ставки и това ще е полезно“. Във втората част на своето изказване Гълъбинов се обявява и за данъчна реформа, засягаща преките данъци, като настоява, че трябва да въведем необлагаем минимум. Това провокира водещата да припомни, че БСП иска замяна на плоския данък с прогресивна реформа, което отключва остро противопоставяне на такива идеи от страна на Богданов, който защитава активно настоящия данъчен модел: „Не знам БСП... имат някаква обсебеност. Не знам защо искат да вдигат данъците на средната класа. (...) Ако БСП искат да разрушават добре платени работни места или да търсят вратички да влязат в сивата икономика... Интересен ход. Има малко неща, които България е направила добре в последните 30 години и едно от тях е, че направихме частично, не перфектно, но горе долу - данъчна система, която работи“.

Вторият по-сериозен разговор, посветен и на данъците, се случва в „Лице в лице“ на 28 юли⁵¹, когато темата е „Мерките в подкрепа на бизнеса“. Гостуват двама души на идентична позиция в подкрепа на плоския ни данъчния ни модел – Георги Ангелов от ИПИ и Георги Вулджев от БЛО. Вероятно и поради тази причина, плоският данък не е поставен под съмнение в нито един момент от разговора и темата не се повдига, като се обсъжда накратко само ДДС – Вулджев подкрепя намаляването на ставката за виното и бирата като „адекватна мярка“, ако се разглежда като част от

⁵⁰ <https://www.btv.bg/video/shows/lice-v-lice/videos/kakvi-sa-motivite-i-kakav-e-efektat-ot-namalyavaneto-na-dds.html>

⁵¹ <https://btvnovinite.bg/predavanja/lice-v-lice/ikonomis-ti-merkite-v-podkrepa-na-biznesa-kucat-i-zakasnjavat.html>

„намаляването на данъчната тежест върху бизнеса“ и съпровожда предишното намаление на ставката за ресторантите. Двамата гости влизат донякъде в спор за друга мярка на правителството – обезщетенията за безработица, повишението на които според Вулджев щяло да създаде лош стимул хората да не си търсят работа, а да разчитат на този доход. Ангелов му припомня, че по принцип става сума за 140 лева на месец, които се увеличават малко след визираната промяна, което едва ли ще накара хората да стоят безработни.

Третият разговор с повече от един участник по икономически въпроси е на 25 февруари между Лъчезар Богданов и Мика Зайкова, но данъчни въпроси не са засегнати изобщо.

При индивидуалните гостувания могат да бъдат изведени шест участия, при които данъците се обсъждат под някаква форма. На 2 март⁵² финансистът Константин Проданов коментира очакваната икономическа криза, като в рамките на 1 едно изречение отбелязва, че правителството трябва да предприеме мерки, за да смекчи шока – например „да подсилим мрежата за социална защита, защото ще има хора, които губят работа, ще отидат на борса, това са най-уязвимите слоеве и това може да се контрира, да се помогне най-вече с данъчни мерки: необлагаем

минимум. На малкия и среден бизнес - данъчни облекчения, целево финансиране“.

На 24 март Красен Станчев коментира накратко ДДС в контекста на цялостния данъчен модел и посочва, че ДДС не е добре „да се пипа“, защото този данък „се събира автоматично и дава стабилност на данъчната система“.

Много по-различна е ситуацията на 1 октомври⁵³, когато Красен Станчев отново е гост и отделя сериозна част от телевизионното си време за индугенция на плоския данък и атака срещу идеите за данъчна реформа. За пореден път налага тезата си, че прогресивните данъци „създават обществен конфликт“, като отново от една страна е сам в студиото, а от друга – водещият не го репликира с въпрос дали във всички държави с такива системи, които са огромно мнозинство в света, гори подобен конфликт. Коментирайки конкретно предложенията за реформа на КНСБ, Станчев лансира напълно лъжлива теза: че идеите на КНСБ ще създадат конфликт „между хора, които получават до 1000 и над 1000 лева на месец“, като разделя обществото на две групи по този критерий, които според него щели да влязат в конфликт – 1,5 млн. души от едната страна и 1,9 млн. души от другата. „Това е обществен конфликт, който може да се сравни само с класова борба!“, плаши той.

Този случай си струва по-специално внимание и коментар, тъй като е олицетворение на рисковете, които крие липсата на опонент в студиото при повдигането на подобни въпроси. Тезата е лъжлива, защото данъчните предложения на КНСБ всъщност биха намалили дължимия данък при

всички лица с доход до 2500 лева заради въвеждането на необлагаем минимум за всички и биха го увеличили при останалите, което значително изменя и броя на хората, които образно ще „спечелят“ или „изгубят“ от тяхната проекто-реформа. В допълнение, в този случай КНСБ всъщност

⁵² <https://www.btv.bg/video/shows/lice-v-lice/videos/konstantin-prodanov-vsichki-indikatori-sochat-kam-ikonomiche-ski-problemi-kato-tova-ne-e-zaradi-koronavirusa.html>

⁵³ <https://btvnovinite.bg/predavanja/lice-v-lice/krasen-stanchev-imame-situacija-v-kojato-vsijako-pravitelstvo-harchi-kato-za-posledno.html>

не предлага различни ставки за различни доходни групи, а увеличение на ставката от 10% за всички до 15% за всички, плюс въвеждане на необлагаема основа, която отново важи за всички. Красен Станчев лансира и други изключително спорни тези без да му бъде опонирано: „Ако това стане, а е възможно да стане, тъй като е предизборна ситуация (...), е възможно да се получат големи безобразия във фиска на страната. (...) Ще последва 1997-ма година!“

Куриозно или не, само 25 дни по-късно, на 25 октомври⁵⁴, същият гост е поканен в същото предаване по почти същата тема, отново – **за трети път – без опонент в студиото**. В това участие Красен Станчев отново критикува идеите за реформа на данъчната система, като изразява опасения, че плановите на правителството за дългове заради ковидкризата ще направят такава реформа неизбежна. Същевременно, воден от категоричната си убеденост в плоския данък като единствен възможен данъчен модел, настоява, че макар и много опасна, такава реформа, за която предупреждава с голяма тревога, всъщност няма да работи и ще остане само „на хартия“, защото данъците „няма да се плащат“.

Що се отнася до прегледа на всички предавания и теми, в които не се повдигат изрично данъчни разговори, принципните поддръжници и критици на настоящия модел имат паритет – по шестима, ако от сметките бъдат изключени участията на бившия социален министър Иван Нейков, чието мнение по данъчната система вече беше обсъдено по-рано в настоящия доклад.

Обобщение:

Обобщението показва, че на три пъти през годината „Лице в лице“ дава самостоятелна трибуна на един от най-активните и пламенни защитници на настоящия данъчен модел – създателят на Института за пазарна икономика Красен Станчев. Срещу Станчев нито веднъж не е изправен опонент на обратна теза, като същевременно до малка или по-голяма степен той повдига темата за плоския данък, а зрителите имат възможност да чуят една единствена гледна точка, при това от човек, който се гордее да се нарича един от „бащите“ на плоския данък в България.

Общо „Лице в лице“ организира два дебата по икономически теми, в които се засяга и данъчната система – в първия случай има паритет между поддръжниците и критиците на плоския данъчен модел, но във втория и двамата гости са в групата

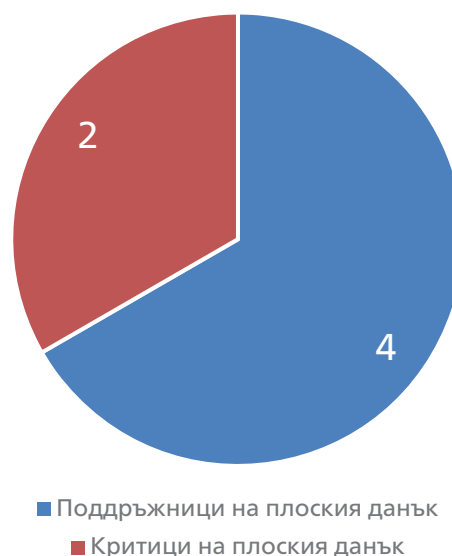
на поддръжниците. Отново, подобно и на ситуацията в БНТ, нито веднъж не се случва и двамата гости да са в групата на критиците.

Калкулацията на гостуванията, независимо дали индивидуални или съвместни, за изследвания период, показва:

- 4 участия на защитници на настоящия данъчен модел, в които се отделя сериозно телевизионно време на тезите, а в две от тях това се случва без опонент в студиото
- 2 участия, в които гостите изразяват подкрепа за промени, но общо в рамките на около минута
- 8 участия на принципни привърженици на настоящия данъчен модел срещу 6 за неговите критици, ако се разгледат всички гостувания по политически и икономически теми, без да се взима предвид дали данъците стават обект на разговор

Фигура 7

Участия в "Лице в лице" по данъчни теми, БТВ

В сутрешния блок на телевизията - предаването „Тази сутрин“ - отбелязване си заслужава едно единствено гостуване – на президента на КНСБ Пламен Димитров на 1 октомври⁵⁵, в което той представя при индивидуално участие идеите на КНСБ за данъчна реформа. „Данъчната система в България е най-несправедливата и чрез предложените промени ще се оправят изкривяването между преките и косвените данъци“, категоричен е Димитров. Именно в отговор на неговото

⁵⁴ <https://btvnovinite.bg/predavania/lice-v-lice/krasen-stanchev-s-tozi-bjudzhet-dogodina-ni-chaka-vdigane-na-prekite-danaci.html>

⁵⁵ <https://btvnovinite.bg/predavania/tazi-sutrin/plamen-dimitrov-knsb-predlaga-prestrukturirane-a-ne-uelichenie-na-danacite.html>

гостуване сутринта, в следобед на същия ден е поканен и Красен Станчев – предаване, на което обърнахме внимание по-горе.

„Тази сутрин“ работи активно по темата със скандала около обвиненията срещу Васил Божков, касаещи невнесени данъци и такси, като именно върху този въпрос, който не е обект на изследване в настоящия доклад, са съсредоточени всички други повдигнати теми, които условно касаят данъците.

Заслужава си да бъде отбелязано, че освен трите си гостувания в „Лице в лице“, Красен Станчев се появява два пъти и в „Тази сутрин“ – на 13 февруари самостоятелно и на 2 април заедно с Радосвет Радев, но данъчният модел не се обсъжда.

При преглед през уебсайта на ситуацията в bTV новините си струва да се отбележи, че темата за данъчния модел като цяло не е обект на особен интерес, което се потвърждава и от организирания по темата дебат в публицистичните предавания. На 7 февруари 51-секунден репортаж известява, че Световната банка предлага по-високи данъци върху вредните храни. В рамките на 30 секунди на 18 февруари е съобщено, че Европа разширява черния списък за „данъчни оазиси“. На 31 март⁵⁶ е излъчен по-дълъг репортаж относно актуализацията на бюджета, в който финансови-

ят министър успокоява обществото, че „данъци няма да се вдигат“. В него е включено и изказване на Румен Гълъбинов, който съветва да се помисли за намаляване на ДДС ставката на 5% за храни, лекарства и вода, за да се стимулира потреблението. На 2 април е публикувана дълга новина на уебсайта, в която столичният кмет Йорданка Фандъкова разказва за пакета от мерки, насочени към бизнеса в столицата, който включва и данъчни облекчения. На 13 май едноминутен репортаж в новините представя желанието на ресторантьорския бранш за намаляване на ДДС, което по-късно действително се случва.

Заслужава си да се отбележи материалът на сайта на телевизията от 14 май, когато и bTV влиза в групата на медиите, които отразяват напълно безкритично инициативата на Института за пазарна икономика, наречен „Ден на данъчна свобода“.

През май и юни с няколко репортажа е отразено намаляването на ДДС за ресторантьорите, а на 2 юли под заглавие „Икономисти: да се помисли за отлагане на корпоративния данък заради COVID-19“⁵⁷ всъщност е лансираното мнение на един единствен икономист – Калоян Стайков от ИПИ.

На 25 септември⁵⁸, с материал на сайта, са разказани идеите на КНСБ за данъчна реформа.

⁵⁶ <https://btvnovinite.bg/bulgaria/aktualizacija-na-bjudzhet-2020-naj-negativnijat-scenarij-e-za-3-5-mlrd-lv-deficit.html>

⁵⁷ <https://btvnovinite.bg/bulgaria/ikonomisti-da-se-pomisli-za-otlagane-na-danak-pechalba-zaradi-covid-19.html>

⁵⁸ <https://btvnovinite.bg/bulgaria/knsb-otnovo-predlagat-promjana-v-danachnata-sistema.html>

4

„НОВА ТЕЛЕВИЗИЯ“

Приносът на „Нова телевизия“ към данъчния дебат в България също е ограничен, като може да се каже, че се дължи почти единственото на несъществуващото към момента предаване „Плюс-минус“, и то с всички условности към плурализма на гледните точки, представени там, които ще бъдат отбелязани по-долу.

Както може да се очаква, след смяната на собствеността и закупуването на медийната група от страна на братята Кирил и Георги Домусчиеви, „Нова телевизия“ приоритетно отразява позицията на работодателските организации и особено на КРИБ, чиито председател е Кирил Домусчиев. В контекста на настоящия доклад, това означава и определено надмощие на тезите в подкрепа на настоящия данъчен модел на страната, което е особено видимо в края на м. май, когато президентът Румен Радев прави изказване в подкрепа на данъчна реформа и отмяна на плоския данък, а телевизията полага сериозни усилия да се противопостави на тази идея.

Здравей, най-красива данъчна система на света!

В сутрешния блок на телевизията „Здравей, България“ не се случва нито един дебат, който да е посветен изрично на данъчната тема в по-широк смисъл, като могат да бъдат отбелязани няколко изключения, в които се коментират промените в закона за ДДС във връзка с намаляването за ресторантьорите.

В един единствен случай гостът засяга в по-широк смисъл данъчната тематика и това е Николай Василев, който, без да има опонент в студиото, осъществява пламенна защита на настоящия данъчен модел.

На 6 април директорът на КРИБ Евгений Иванов, по повод мярката 60:40, благодари на депутати-те за прецизирането на този механизъм за подкрепа, като прави интересна вметка, стигайки до „специална подкрепа за ДПС“: „*Преди време, когато КРИБ внесе предложението за въвеждането на плоския данък от 10%, ДПС също ни подкрепиха. Благодарим и за това. Сега виждаме резултатите*“,

казва Иванов. Тази благодарност на организацията, председател на която е собственикът на „Нова телевизия“ Кирил Домусчиев – самият той защитник на плоския данък – е отразена и в отделна новина на сайта на телевизията.

На 15 май⁵⁹ в „Здравей, България“ гостува Йордан Цонев, който защитава идеята на ДПС за намаляване на някои други стоки. Обявява се против общо намаление на ДДС за всичко, защото това би довело до загуби за бюджета, които ще трябва да бъдат компенсирани през промяна при преките данъци – вариант, на който ДПС категорично се противопоставя през годините. Именно тази формация в последното десетилетие е основен и непоколебим партньор на ГЕРБ, когато се гласуват данъчните закони и конкретно същината на настоящия данъчен модел – плоските данъци върху доходите на физическите лица и фирмите.

На 22 май за коментар е поканен популярният готвач Иван Манчев, който заявява, че подкрепя мярката за намаляване на ДДС на ресторантьорите.

На 27 май⁶⁰ идва моментът и за гостуването на Николай Василев, който изразява бурно несъгласие, като посочва, че това решение е било грешно и изразява надежди, че ще бъде само временно. По-важна за целите на настоящия доклад е друга част от негово-

⁵⁹ <https://nova.bg/news/view/2020/05/15/288017/9-%D0%B4%D0%B4%D1%81-%D0%B7%D0%B0-%D1%85%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BB%D0%B8-%D1%80%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B0%D0%BD%D1%82%D0%B8-%D0%B8-%D0%BA%D0%BD%D0%B8%D0%B3%D0%B8-%D0%BE%D1%82-1-%D1%8E%D0%BB%D0%B8-2020-%D0%B3/>

⁶⁰ <https://nova.bg/news/view/2020/05/27/289130/%D0%B-D%D0%B8%D0%BA%D0%BE%D0%BB%D0%B0%D0%B9-%D0%B2%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%B-B%D0%B5%D0%B2-%D0%BD%D0%B0%D0%B-C%D0%B0%D0%BB%D1%8F%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B4%D1%81-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%B2%D0%BA%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B1%D0%B5%D1%88%D0%B5-%D0%B3-%D0%BE%D0%BB%D1%8F%D0%BC%D0%B0-%D0%B3%D1%80%D0%B5%D1%88%D0%BA%D0%B0/>

то участие, в което той, подобно на всичките си цитирани по-горе участия в другите телевизии, осъществява пламенна защита на настоящия данъчен модел.

„Категорично не е хубаво да се пипат данъците! Нито сега, а аз бих казал - изобщо. България има една от най-простите, красиви и ефективни данъчни системи в Европа със сигурност, а може да се каже - и в света. Няма никаква причина нещо, което работи добре, да се разваля“, настоява самотният в студиото гост. Той заявява, че ресторантьорите изглежда са се объркали, като са настоявали за тази мярка, защото тя нямало да им помогне. *„За съжаление разваляхме хубавата картинка и тук съм на страната на финансовия министър и на всички бивши финансови министри, и на толкова много икономисти, които се изказаха в подкрепа на единната ставка на ДДС“,* добавя Василев. Водещият задава въпрос, свързан с изказване на бившия президент Росен Плевнелиев срещу плоския данък, което възпламенява още повече Василев: *„Признавам си, учуден съм, че президентът Плевнелиев е казал такова нещо! Смятам, че плоският данък върху доходите на хората и фирмите е едно от най-големите постижения на българския преход и по тези данъци България е почти на първо място в Европа! България няма големи предимства да привлича български и чуждестранни инвестиции и да задържа хората тук, ако и това го махнем... Значи, ако си унищожим художествената гимнастика, розовото масло, плоския данък и летния туризъм, горе долу, може всички да ходим във...“.* Водещата го репликира, че големите инвестиции така и не са се случили, но Василев контрира, че *„то никога не е само това“* и настоява, че през периода 2001-2008-ма година е имало голям ръст на инвестициите.

Няколко гости, плюс-минус водещите

Разглеждайки предаването „Плюс-минус“ се налага да започнем с констатацията, че към днешната дата то е в историята, след като беше свалено от ефир в началото на лятото. Това се случи след като двамата водещи бяха заснети да присъстват на партийно събитие на управляващата партия ГЕРБ, а от телевизията излязоха със съобщение⁶¹, че *„водещите Владимир Сиркаров и Кузман Илиев се насочват към професионални предизвикателства извън журналистиката“.*

⁶¹ <https://nova.bg/accents/view/2020/07/06/293028/no-va-%D1%81%D0%BF%D0%B8%D1%80%D0%B0-%D0%B8%D0%B7%D0%BB%D1%8A%D1%87%D0%B2%D0%B0%D0%B-D%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D0%B-F%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%B0%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BF%D0%BB%D1%8E%D1%81-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D1%83%D1%81-%D0%BA%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%80%D1%8A%D1%82-%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%B4-%D0%BD%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%B5/>

Важно е да се отбележи още, че двамата водещи на „Плюс-минус“ са членове на близкия до ГЕРБ Институт за дясна политика – неправителствена организация, всички членове на която, както личи и от името ѝ, изповядват десни икономически идеи, в това число подкрепя за плоския данък. През годините и двамата са декларирали, че изповядват либертариански идеи и публикуват редица статии в други издания или авторски коментари в предаването си, в които защитават дясно-либертариански тези.

За периода от началото на годината до спирането на предаването от ефир, в „Плюс-минус“ се провежда един обширен данъчен дебат – на 29 май⁶², обявен ясно като такъв в самото заглавие на темата: *„Необходима ли е промяна в данъчната ни система?“.* Участниците са добре познати от мониторинга върху БНТ и bTV – главната фигура в ИПИ Красен Станчев, бившият председател на АБВ Константин Проданов и бившият зам.-финансов министър Любомир Дацов, като първите двама са в студиото, а третият е включен по скайп след края на „живия“ дебат между Станчев и Проданов. В рамките на разговора, и двамата гости като цяло успяват да представят основните гледни точки по отношение на данъчния модел, като правят впечатление трудностите, които изпитва водещият Владимир Сиркаров, когато се налага да удържа собственото си мнение при включванията на противника на плоския данък Константин Проданов.

Красен Станчев очаквано провежда пламенна защита на настоящия данъчен модел, за който не крие, че е бил основен лобист и до голяма степен го счита за свое дело. За пореден път определя тази система като много справедлива, проста и създаваща стимули. Константин Проданов споделя аргументите срещу плоския данък – че това е *„регресивна система, която товари най-уязвимите повече и отнема от тези, които потребяват, за да дава на онези, които спестяват, което е макроикономическа грешка, а освен това не е справедливо“.* Дава примери къде другаде има такава система, като изтъква, че такива държави са изключително малко, а Станчев настоява, че събираемостта сега била много по-добра от преди, като цитира Георги Ганев, според когото тази система е донесла повече приходи. Не за първи път споменава, че промяна би означавала държавата ни да изпълни принципите на „Манифеста на комунистическата партия“. На констатацията на своя събеседник, че тази система е увеличила прекомерно

⁶² <https://nova.bg/news/view/2020/05/29/289367/%D0%BD%D0%B5%D0%BE%D0%B1%D1%85%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B0-%D0%BB%D0%B8-%D0%B5-%D0%B-F%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%8F%D0%BD%D0%B0-%D0%B2-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%8A%D1%87%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%BD%D0%B8-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0/>

неравенството в страната, което се посочва и от Международния валутен фонд, Станчев настоява, че неравенството е нещо нормално за развиваща се държава, а що се отнася до МВФ: „Това не означава... щом МВФ излиза с такива концепции, не е за първи път, открай време е, и това е защото МВФ има личен интерес, неговите служители имат интерес от прогресивно данъчно облагане“, като не става ясно какъв е този „личен интерес“. Създателят на ИПИ също така твърди, противно на фактите⁶³, че България „не е рекордьор“ в ЕС, а е „на средни нива“.

Други издания на предаването, в които се провежда данъчен разговор, основно около намаляването на ДДС за ресторантьорите, и участват поне двама гости, се излъчват на 15 и 21 май.

На 15 май⁶⁴ в студиото са проф. Гарабед Минасян и Румен Гълъбинов, а по-късно е включен по телефона и ресторантьорът Атанас Димитров. „Българската данъчна система има нужда от основно преосмисляне. В развития свят се следи за определена хармония между преки и косвени данъци, докато у нас косвените надделяват. Трябва да има преразпределение на данъчната тежест“, използва повода да каже проф. Гарабед Минасян. Той критикува подхода, по който се е отишло към тази промяна, след като по-рано през годината финансовият министър е посочил, че няма да се променят данъци. Румен Гълъбинов посочва, че промяната може да помогне, като се застъпва и за диференциране на още ставки. Това е и единственият случай (ако не се брои телефонното включване на Атанас Димитров) във всички предавания на трите изследвани телевизии, в които може да се каже, че и двамата гости подкрепят идеята за по-сериозна данъчна реформа в България, макар в този случай те да не представят обширно тези свои идеи в тази посока.

На 21 май⁶⁵ по темата „Какво ДДС ни трябва“ гостуват икономистите Юлиян Войнов и Даниел Ва-

силев от БЛО. Василев определя мярката спрямо ресторантьорите като правилна, но от либертариански позиции се обявява за намаляване на ставката за всички. Войнов констатира, че в България системата е такава, че основно се залага на косвени данъци и пита как ще се компенсира приходната част на бюджета, ако това се промени, а Василев отвърща, че това ще стане „през орязване на администрацията“.

Останалите предавания, които си струва да бъдат отбелязани, са с индивидуални участия. На 29 януари ресторантьорът Ричард Алибеков представя искането си за намаляване на ДДС за брашна, което по-късно през годината ще бъде изпълнено. На 16 март гостува Владимир Каролев, който коментира икономически въпроси в контекста на коронавируса и лансира идеята за налагане на мораториум върху плащането на ДДС, корпоративен данък и социални осигуровки.

На 20 март⁶⁶ е едно от двете участия на Никола Филипов – разделен между БЛО, Института за дясна политика и ГЕРБ либертарианец, който също присъства на злощастния кадър на партийното събрание на ГЕРБ, след което Сиркаров и Илиев напускат „Нова телевизия“. В това участие Филипов призовава „държавата да остави бизнеса да работи спокойно и да намали административната и данъчна тежест“, но съжалева, че „виждаме обратното“.

„След 6 месеца темата с коронавируса ще е отдавна забравена, но икономиката ни ще е тежко пострадала“, прогнозира „умело“ Филипов и зове за „законови мерки, които да подпомогнат бизнеса“.

На 23 март отново Ричард Алибеков представя исканията на бизнеса в кризата – данъчна ваканция и поемане на заплатите на служителите от страна на държавата. „България е единствената страна, в която държавата иска от бизнеса да се плащат данъците“, казва той.

На 15 април е второто гостуване на Никола Филипов, в което той отново застъпва фискално консервативни либертариански тези и този път поздравява правителството, че демонстрирало „нежелание да се теглят заеми“. Според него, противно на действията в кризата на правителствата по целия свят, „тегленето на заем не решава нищо“ и „в дългосрочен аспект би създавало много по-големи проблеми“.

⁶³ <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-datasets/product?code=tespm151>

⁶⁴ <https://nova.bg/news/view/2020/05/15/288047/%D0%BA%D0%B0%D0%BA%D0%B2%D0%BE-%D1%81%D0%B0-%D0%BF%D0%BB%D1%8E%D1%81%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%82%D0%B5-%D0%B8-%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D1%83%D1%81%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BE%D1%82-%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8F%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%B5%D1%82%D0%BE-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B4%D1%81-%D0%B7%D0%B0-%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%BC%D0%B0/>

⁶⁵ <https://nova.bg/news/view/2020/05/21/288610/%D0%BA%D0%B0%D0%BA%D0%B2%D0%BE-%D0%B4%D0%B4%D1%81-%D0%BD%D0%B8-%D1%82%D1%80%D1%8F%D0%B1%D0%B2%D0%B0-%D0%B7%D0%B0-%D0%B4%D0%B0-%D1%81%D0%B5-%D1%81%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B8%D0%BC-%D1%81-%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B0/>

⁶⁶ <https://nova.bg/news/view/2020/03/20/282144/%D1%84%D0%B8%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82-%D0%BA%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D0%B8%D0%B4%D0%B2%D0%B0-%D1%81-%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%BD%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B0/>

На 28 май⁶⁷ в студиото гостува изпълнителният директор на КРИБ Евгений Иванов, който подробно аргументира защо работодателските организации настояват за запазване на настоящия данъчен модел в България: „*Основен приоритет на основните работодателски организации у нас досега винаги е било запазването на данъчната система в страната. Ние прекрасно знаем защо работи икономиката, на каква данъчна база е стъпила и винаги сме настоявали това да продължи*“. Цитирана е декларация по темата на КРИБ, в която се посочва, че „**зло почивен ден няма**“ – **така са определени идеите за данъчна реформа**, а апокалиптичните прогнози и епитети не спират до тук: „*Гласовете досега бяха от опозицията, партията на социалистите, някои провалили се вицепремиери, свързани с фалита на банковата система. Страшно стана, когато държавният глава се намеси и защити своята партия. Той застана на страната на тези, които искат у нас нещата да не вървят, защото сменяйки системата, очевидно е, че нещата ще влязат в период на хаос, в който дивиденти могат да имат само тези, които искат нещата да не вървят*“, настоява Иванов. Любопитно е признанието на госта, че той самият също има пряка заслуга за въвеждането на сегашната данъчна система – в това участие Иванов разкрива, че преди 2008 година от името на КРИБ пряко е участвал в разговорите със Сергей Станишев и с Йордан Цонев от ДПС:

„Успяхме да ги убедим, че когато слезем под нивото на най-евтината офшорка, тя е 11% за тогавашния период, и въведем плосък данък от 10%, всичките изнесени навън активи ще се върнат в България“.

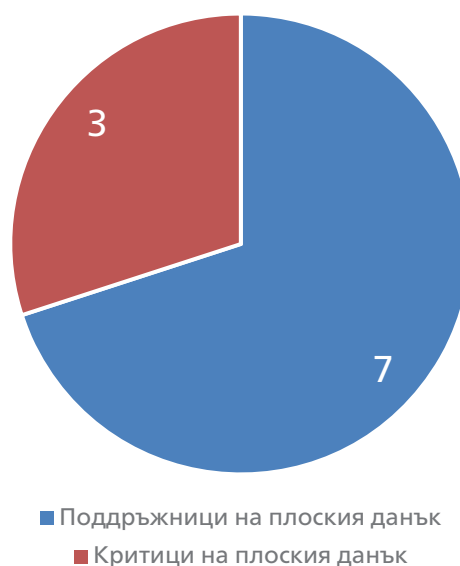
Обобщение:

Общо по данъчни въпроси се изказват 10 от гостите на предаването, като 7 от тях са защитници на плоския данък и сегашния модел, а 3-ма – неговите критици.

Провеждат се 2 дебата условно по данъчни въпроси – един цялостен и един върху ДДС, като в първия случай разпределението на силите е 2:1 в полза на защитниците на плоския данък, а във втория – 2:0 в полза на неговите критици.

Ако се разгледат всички участия в по-широк контекст, си заслужава да бъде отбелязано, макар и извън темата на настоящия мониторинг, че с по-скоро леви и прогресивни възгледи са 10 от гостите, а с по-скоро десни и консервативни – 24, като правят впечатление участията на доста от колегите на Сиркаров и Илиев в Институт за дясна политика и кръга „Консерваторъ“, където двамата са чести автори, които получават сериозна трибуна именно в това предаване.

Фигура 8
Участия в "Плюс-минус" по данъчни теми, NOVA TV

На сайта на „Нова телевизия“ прави впечатление, макар и да не носи изненада с оглед собствеността на медийната група, честото отразяване на позиции на работодателските организации, дори когато през новинарските емисии не са минали материали, посветени на тях. Това се случва 15 март – „КРИБ предлага 16 за облекчаване на кризата“, на 25 март – „АОБР с коментар за икономическите мерки на правителството заради коронавируса“, на 6 април – „КРИБ благодари на ПГ на ДПС“, на 21 май – „АИКБ: Трябва да се избегнат промени в Закона за ДДС“ и т.н., като в последната цитирана позиция се посочва:

„Асоциацията на индустриалния капитал в България е на принципна позиция в подкрепа на настоящата данъчна система на Република България, която е изготвена така, че да осигурява добри и предвидими условия за извършването на стопанска дейност в страната. Всяка промяна в системата би изложила на риск и би поставила под съмнение стабилността и предвидимостта на бизнес средата и би отправила неблагоприятни сигнали към предприятията и инвеститорите. Именно по тази причина, стабилността на данъчната система и избягването на каквито и да е промени в нея, особено след като е доказала своята адекватност посредством непрекъснатото подо-

⁶⁷ <https://nova.bg/news/view/2020/05/28/289268/%D0%B7%D0%B0%D1%89%D0%BE-%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D1%82%D0%BE%D0%B4%D0%B0%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%81%D0%BA%D0%B8%D1%82%D0%B5-%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%B7%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%B8%D1%85%D0%B0-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%8A%D1%87%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D1%83-%D0%BD%D0%B0%D1%81/>

браване на събираемостта и изпълнението на приходната част на бюджета, следва да бъде избягвано“.

Седмица по-късно, на 28 май⁶⁸, е отразена с материал в новините и нова декларация в този дух, този път изготвена от АОБР – общото обединение на КРИБ, АИКБ, БСК и БТПП. „АОБР подкрепи данъчната система в България. Работодателите изготвиха декларация по темата: **„Не“ на прогресивния данък, категоричен е бизнесът**“, гласи материалът, а на сайта е приложен и пълния текст на декларацията. Струва си да се отбележи, че позицията им идва след призив на президента Румен Радев за прогресивна данъчна реформа, но самата позиция на Радев не е отразена с отделна новина.

Ден по-късно, на 29-ти май⁶⁹, на сайта на „Нова телевизия“ се появява и препечатано интервю на вицепремиера Томислав Дончев със заглавие „Няма нужда от промяна на данъчния модел“. „Несправедливо е хората, които получават по-големи приходи, да бъдат наказвани за това. Те и в режим на плосък данък плащат повече. В годините назад тази система, с някои леки корекции, е доказала, че работи. В благоприятни години стимулира икономическия растеж и чуждестранните инвестиции. Има максима, че ако нещо работи, не го пипай. Според мен тук експерименти не трябва да бъдат правени“, казва Дончев по отношение на един от най-големите експерименти с данъците, осъществяван някъде по света.

Още няколко дни по-късно, на 31 май⁷⁰, в защитата на плоския данък се включва и предаването „Неделята на Нова“, където гостува председателят на АИКБ Васил Велев. „Данъчната система показва висока ефективност повече от 10 г.“, цитиран е Велев

в заглавието, а в самото си участие той развива добре познатата вече теза:

„За нас данъчната система показва своята висока ефективност повече от 10 години. Извършихме добра данъчна реформа. В момента сме сочени като пример от международните финансови институции. Не трябва нещо, което показва, че работи добре, да го заменяме с нещо което показва, че в миналото е работило по-зле“.

Участието продължава с твърденията, че плоският данък повишил събираемостта, изсветлил икономиката, бил много ефективен и справедлив и работодателите няма да подкрепят „развалянето на нещо добре работещо“. Промяна на този модел щяла да доведе до „укриване на данъци“ и „забавяне на икономическия растеж“.

Нито един от изброените по-горе примери не е придружен с друга гледна точка – втори гост, обратна позиция, коментар на критичен към настоящия модел икономист и т.н.

Като се изключат тези примери, като цяло през целия изследван период новините, засягащи данъците, които се появяват на сайта на телевизията, са основно свързани с исканията на ресторантьорите за компенсаторни мерки, най-вече отлагане на плащане на данъците и намаление на ДДС, като са включени редица представители на ресторантьорския бранш. Както може да се очаква, широко отразено е решението на правителство да изпълни искането относно ДДС през май и юни. В дебата е включен и Пламен Димитров през участие в предаването „Карай направо“, където президентът на КНСБ се обявява против намаляването на ставката за ресторантьорите и се обявява за общо намаление на ставката за всички.

Последното, което си заслужава отделно отбелязване, е репортаж за предложенията на КНСБ за данъчна реформа от 25 септември⁷¹. Идеите на синдикалната конфедерация са отразени в едноминутен репортаж, като половината от него е отделено за позицията на председателя на бюджетната комисия Менда Стоянова, която изразява скептичност.

⁶⁸ <https://nova.bg/news/view/2020/05/28/289246/%D0%B0%D0%BE%D0%B1%D1%80-%D0%BF%D0%BE%D0%B4%D0%BA%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%B8-%D0%B4%D0%B0%D0%B-D1%8A%D1%87%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D0%B2-%D0%B1%D1%8A%D0%BB%D0%B3%D0%B0%D1%80%D0%B8%D1%8F/>

⁶⁹ <https://nova.bg/news/view/2020/05/29/289349/%D1%82%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%B-B%D0%B0%D0%B2-%D0%B4%D0%BE%D0%B-D1%87%D0%B5%D0%B2-%D0%BD%D1%8F%D0%B-C%D0%B0-%D0%BD%D1%83%D0%B6%D0%B4%D0%B0-%D0%BE%D1%82-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D1%8F%D0%BD%D0%B0-%D0%BD%D0%B0-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%8A%D1%87%D0%BD%D0%B8%D1%8F-%D0%BC%D0%BE%D0%B4%D0%B5%D0%BB/>

⁷⁰ <https://nova.bg/news/view/2020/05/31/289531/%D0%B2%D0%B0%D1%81%D0%B8%D0%BB-%D0%B2%D0%B5%D0%BB%D0%B5%D0%B2-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%8A%D1%87%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0-%D0%BF%D0%BE%D0%BA%D0%B0%D0%B7%D0%B0-%D0%B2%D0%B8%D1%81%D0%BE%D0%BA%D0%B0-%D0%B5%D0%B4%D0%B5%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D1%81%D1%82-%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%87%D0%B5-%D0%BE%D1%82-10-%D0%B3-%D0%B2%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BE/>

⁷¹ <https://nova.bg/news/view/2020/09/25/300501/%D0%BA%D0%BD%D1%81%D0%B1-%D0%BF%D1%80%D0%B5%D0%B4%D0%BB%D0%B0%D0%B3%D0%B0-%D0%BF%D1%80%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%B-D%D0%B8-%D0%B2-%D0%B4%D0%B0%D0%BD%D1%8A%D1%87%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0-%D1%81%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%B5%D0%BC%D0%B0/>

5

НИТО ДЕН НА СВОБОДА ОТ ИПИ

Прегледът на съдържанието на трите основни български телевизии показва, че без съмнение Институтът за пазарна икономика и неговите кадри са един от най-сериозните стълбове на настоящия данъчен модел в България. Тежестта на техните мнения и честотата на възможността им да ги представят на публиката, твърде често напълно безкритично и без опонент, през ефира на разглежданите медии, са непропорционални на тяхната реална представителност – в крайна сметка ИПИ е просто едно от хилядите юридически лица с нестопанска цел, регистрирани в България, което е изградено от екип от 12 души⁷².

Същевременно собствен вътрешен мониторинг⁷³ на тази НПО показва, че само през първите десет месеца на 2020-та година техни представители и/или материали са попаднали в медиите 1183 пъти, средно по 118 пъти месечно или 4 пъти дневно (в сметките не се включва месец май, тъй като данни за него липсват на сайта на ИПИ). Тези сметки дори не включват една от най-активните фигури – създателят на ИПИ Красен Станчев, който официално към момента не се води част от екипа на неправителствената организация и не е включен в цитирания мониторинг. Негови анализи обаче също се появяват с огромна честота, например в онлайн изданието „Свободна Европа“⁷⁴, където могат да бъдат открити 26 негови статии през настоящата година или по повече от две на месец. Всяка една негова статия, публикувана в „Свободна Европа“, по-късно се препечатва дословно и от друго онлайн издание – „Дневник“⁷⁵. По отношение на „Дневник“ си заслужава да бъде отбелязан и фактът, че изданието препечатва редовно т.нар. „седмичен бюлетин“ на ИПИ, като от началото на година изданието публикува 90 отделни статии с анализи от този бюлетин или по около 7 месечно.

Ако приемем, че и в последните два месеца от годината позициите на ИПИ ще достигат до медиите със същата честота, с която и в останалите десет месеца (около 120 месечно), както и че са достигали със същата честота през липсващия месец май, то образно можем да кажем, че за една година медийното пространство в България ще бъде захранено 1520 пъти с мнението на ИПИ по дадена тема.

Тук е моментът да обърнем малко по-специално внимание на тяхната инициатива „Ден на данъчната свобода“, твърде безкритично предавана всяка година от медиите.

Концепцията за „Ден на данъчна свобода“ не е измислена, а само е привнесена в България от ИПИ. Тя е разработена през 1948 г. от бизнесмена от Флорида Далас Хостелър, който запазва като търговска марка фразата „Ден на данъчната свобода“⁷⁶ и я изчислява всяка година за следващите две десетилетия. През 1971 г. Хостелър се пенсионира и прехвърля търговската марка на неправителствената организация Tax Foundation⁷⁷ – базиран във Вашингтон дясно-либертариански мозъчен тръст, създаден през 1937-ма от висши представители на най-едрия американски бизнес, сред които председателят на корпорацията General Motors, финансовият вицепрезидент на компанията, президентът на петролния гигант Еххон и други.

На сайта на Института за пазарна икономика пълното наименование на тази инициатива всъщност е „Ден на свобода от правителството“⁷⁸, което издава едно изключително спорно и маргинално в академичен план схващане за правителството като нещо външно и спуснато „отгоре“ на обществото, а не като механизъм на демократичното управление и представителната демокрация. Без да навлизаме в политологичен и философски анализ, ще припомним, че правителството на България, според българската конституция, се из-

⁷² <https://ime.bg/bg/articles/ekip-na-ipi/>

⁷³ <https://ime.bg/bg/ipi-v-mediite/>

⁷⁴ https://www.svobodnaevropa.bg/author/%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BD-%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2/goytq_

⁷⁵ <https://www.dnevnik.bg/author/%D0%9A%D1%80%D0%B0%D1%81%D0%B5%D0%BD%20%D0%A1%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%87%D0%B5%D0%B2>

⁷⁶ https://en.wikipedia.org/wiki/Tax_Freedom_Day

⁷⁷ https://en.wikipedia.org/wiki/Tax_Foundation

⁷⁸ https://ime.bg/bg/articles/ime_economic_freedom/

лъчва от Народното събрание, където през избори се изпращат народни представители и това е фундамент на демократичния процес. В този смисъл „правителството“ не е външно тяло, заключило българския народ като заложник, от което да се налага да се „освобождаваме“ в определен ден. Данъците, от своя страна, не са собственост на което и да е правителството, за да „работим за него“ до определена дата. Те са фундамент на общественния договор и служат да издържат и изграждат всички обществени системи, от които се нуждаем, за да функционираме като общество – образованието, здравеопазване, инфраструктурата и т.н. В допълнение, както вече многократно беше споменато, България залага на много по-ниски данъчни приходи и преразпределение спрямо средните нива за ЕС, което, както изтъква

Европейската комисия, ограничава възможността на правителството да финансира основни обществени услуги. В контекста на настоящата криза заради COVID-19 си струва да отбележим, че страната ни се намира на предпоследно място в Европейския съюз по разходи за здравеопазване спрямо населението, показват данни от Евростат⁷⁹.

Разглеждането на „държавата“ като чуждо тяло, за което работим, вместо да работим „за себе си“, е дълбоко проблематична и до голяма степен мизантропска идея, която би трябвало минимум да бъде дискутирана много внимателно и далеч по-плюралистично, особено от обществена медия, която се издържа именно от обществото по силата на същия обществен договор, който по същество се критикува от въпросната инициатива на ИПИ.

⁷⁹ https://ec.europa.eu/eurostat/documents/4187653/10321628/healthcare_2.png/7767ce1e-a149-19fc-59db-9c533da324ff?t=1606758952881

6

КОМЕНТАР И ОСНОВНИ ИЗВОДИ:

В резултат на извършения мониторинг констатираме, че като цяло в трите основни български телевизии през 2020-та година, до стартирането на процедурата по приемане на държавния бюджет, почти не се състои данъчен разговор по същество.

В рамките на стотици предавания на различните телевизии, се провеждат практически **само два телевизионни дебата**, които са обявени като такива върху цялостния данъчен модел на България – един в „Още от деня“ на БНТ и един в „Плюс-минус“ на „Нова телевизия“. Към тях могат да бъдат добавени още два дебата, които са обявени изрично като данъчни, но темата е поставена само върху ДДС, а не върху цялостната данъчна система – един в „Лице в лице“ и един в „Плюс-минус“. Един данъчен дебат се провежда и в предаването „Референдум“, но той е посветен единствено и специфично на данъците върху колите. За целия изследван период предаванията „Денят започва“, „Бизнес.БГ“, „Тази сутрин“ и „Здравей, България“ не организират нито един данъчен дебат.

При това си струва да бъде казано, че вероятно ситуацията щеше да бъде още лоша в това отношение, ако в началото на годината правителството на Бойко Борисов не беше взело решение за намаляване на ставката на ДДС за ресторантьорите. Стъпка, която даде основание за голяма част от данъчните дебати, които в противен случай може би не биха се случили без подобен информационен повод.

Така или иначе, за фундаментална тема като данъчната система, авторите на този доклад оценяват тези условно 2+2+1 дебата като изключително недостатъчни, особено на фона на редовните критики на Европейската комисия към структурата на данъчната система в България. Продължава като цяло медийното negliжиране на тази тема, което се случва на фона не само на последователните критики на Европейската комисия, но от известно време насам и на Международния валутен фонд. Това поведение на българските медии повдига определени въпроси – дали става дума за лична преценка на редакторите и авторите на отделните предавания, че темата не представлява интерес за зрителите, или проблемът се корени другаде – в

умишленото им нежелание да бъде повдигана за-весата пред данъчния разговор в България? Тези притеснения имат основания, когато се направи опит за количествено претегляне на участията в трите изследвани медии, посветени на икономиката, фискалната политика и данъците.

Казано с други думи – когато все пак някой заговори за данъчния модел в България, **кой точно и колко често има думата?** С всички условности на опита за подобна калкулация, мониторингът ни показва, че случайно или не, до зрителите на трите основни телевизии в България са достигнали грубо два пъти повече позиции и мнения в подкрепа на настоящия модел, отколкото гледните точки, които го подлагат на критика.

Общо за изследваните предавания, разпределението на участията, определени образно като такива на хора, подкрепящи фундамента на настоящия данъчен модел и такива, които го критикуват, е **123 на 61** в полза на първата група – поддръжниците на плоския данък в България.

Фигура 9
Общо участия в изследваните предавания на БНТ, bTV и „Нова телевизия“

Непропорционално се отразяват положителни мнения и коментари, идващи най-вече от две неправителствени организации (ИПИ и БЛО) и от работодателските организации, докато критичните мнения са с източник почти единствено от двата национално-представителни синдиката. Същевременно, доказани академични фигури в сферата на икономиката получават многократно по-малка трибуна, за да споделят критичните си виждания относно българския данъчен модел, отколкото по-младите им колеги, които често са без икономическо образование.

Твърде често медиите допускат позиции в ефира им да защитават по двама души на еднакво мнение, като зрителите грубо са лишени минимум от различни гледни точки. Емблематични са примерите на четирите съвместни гостувания на тандема Лъчезар Богданов (ИПИ) – Георги Вулджев (БЛО) в БНТ, гостуванията на Георги Ангелов (ИПИ) и Георги Вулджев (БЛО) в bTV и на Николай Василев и Стоян Панчев (БЛО) в БНТ. Общо случаите на съвместни участия, в които и двамата гости са на принципно еднакви икономически позиции и изподвят една и съща дясно-либертарианска идеология, са шест – това се случва 5 пъти в БНТ и 1 път в bTV. За един единствен случай, в „Нова телевизия“, може да се каже с някои уговорки, че и двамата гости са били почитатели на идеята за реформа на настоящия данъчен модел. Същевременно е важно да се отбележи, че и двамата водещи на предаването, в което това се случва – „Плюс-минус“, не крият своята дясно-либертарианска визия за икономиката и данъците и често трудно запазват безпристрастност по подобни теми.

Както и в минали години, за които в началото на настоящия доклад беше приложен примера с инициативата „Да спрем машината за неравенство! За справедливи данъци“, така и през 2020-та година, случайно или не, медиите negliжират инициати-

ви и кампании за промяна на данъчната система. През настоящата година, например, нито една от изследваните три основни български телевизии, не проявява интерес към кампанията на „Солидарна България“ и Фондация „Фридрих Еберт“ – България – „Време е за прогрес“⁸⁰, в рамките на която 10 малко или повече популярни в своята сфера личности с най-различни професии, се обявяват за данъчна реформа и отмяна на плоския данък. Сред тях са режисьорът Стефан Командарев, историкът проф. Искра Баева, предприемачът Георги Павлов, политикът Страхил Делийски, синдикалистът Ваня Григорова, философът Огнян Касабов, спортистът Ивайло Атанасов и други. Всички изброени обществени фигури през годините имат още множество споделени позиции срещу настоящия данъчен модел, но с някои минимални изключения не са търсени събеседници в медиите, за сметка на едни и същи фигури, които са сред авторите на същия този модел и до днес остават пламенни негови защитници.

В заключение, данъчният разговор в България през 2020-та година може да бъде определен от една страна като твърде незначителен по своя обем и интензитет, което без съмнение предопределя донякъде и липсата на сериозен политически разговор по темата в рамките на Народното събрание, а оттам и до евентуална промяна. Тази ситуация е факт въпреки регулярните и достатъчно категорични констатации на Европейската комисия и други международни институции относно пороците, заложили в българския данъчен модел и проблемите, които той усилва в различни сфери на обществения живот. От друга страна, когато такъв разговор все пак се състои, твърде често той е изкривен от липса на плурализъм на мненията, непропорционално и нелогично надмощие на позициите в защита на настоящия данъчен модел за сметка на ограничаване или заглушаване на гласовете на неговите критици.

⁸⁰ <https://solidbul.eu/vreme-za-progres/>

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИ И ГРАФИКИ

- 3 Фигура 1
 Подходно неравенство в България и ЕС, 2010 - 2018
 (Gini coefficient)
- 10 Фигура 2
 „Денят започва“, БНТ1:
- 14 Фигура 3
 „Още от деня“, БНТ1:
- 16 Фигура 4
 „Референдум“, БНТ1:
- 17 Фигура 5
 „Бизнес.БГ“, БНТ1:
- 18 Фигура 6
 Общо участия в "Денят започва", "Още от деня",
 "Референдум" и "Бизнес.БГ":
- 21 Фигура 7
 Участия в "Лице в лице" по данъчни теми, bTV
- 26 Фигура 8
 Участия в "Плюс-минус" по данъчни теми, NOVA TV
- 30 Фигура 9
 Общо участия в изследваните предавания на БНТ, bTV
 и "Нова телевизия"

За авторите:

Мирена Филипова

Журналист, политически PR, автор на документални филми. В последните години интересите ѝ са насочени към анализ на политическия живот, изборната система и кампанийната дейност в България. Координатор на инициативата „Да спрем машината за неравенство“ и участник в други граждански инициативи. Работила като парламентарен сътрудник в няколко състава на Народното събрание. Член на Сдружение "Солидарна България".

Николай Драганов

Журналист и анализатор с опит в редица електронни медии в България. Интересите му са му сферата на политиката, икономиката, борбата с бедността и неравенствата. Съавтор на документалния филм „Невидимите хора“. Член на Сдружение "Солидарна България".

Издател

Фондация Фридрих Еберт

Бюро България

ул. Княз Борис I 97

1000 София, България

Отговорен редактор:

Хелене Кортлендер, директор

© Дизайн корица: ViBrand Visuals

Предпечат и печат: Про Креатив Студио

Използването с търговска цел на всички, издадени от Фондация Фридрих Еберт (ФФЕ) публикации, не е позволено без писменото съгласие на ФФЕ.

Мненията, изразени в тази публикация, принадлежат на авторите и не отразяват непременно позицията на Фондация Фридрих Еберт.

Всички текстове са достъпни онлайн
<http://www.fes-bulgaria.org>

София, 2021 г.

ISBN: 978-954-2979-80-7

